

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Překlady Jaroslava Vrchlického z francouzštiny

Komparativní rozbor uměleckého překladu a jeho percepce čtenáři

Bakalářská práce

Autor práce: Martina Hainová
Studijní program: Filologie
Obor: B7310 – Jazyková a literární kultura
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Božena Plánská, CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor: Martina Hainová

Studium: P15K0044

Studijní program: B7310 Filologie

Studijní obor: Jazyková a literární kultura

Název bakalářské práce: **Překlady Jaroslava Vrchlického z francouzštiny. Komparativní rozbor uměleckého překladu a jeho percepce čtenáři.**

Název bakalářské práce AJ: Translations of Jaroslav Vrchlický from French. Comparative analysis of artistic (free) translation and its perception by readers.

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato práce se zabývá překlady francouzských klasiků (Victora Huga, Guy de Maupassanta) do češtiny. Je v ní obsažena kapitola věnovaná teorii překladu a různým překladatelským školám. Jádro práce se soustředí na dobovou i pozdější kritiku překladů Jaroslava Vrchlického (F. X. Šalda, J. V. Sládek, A. Novák), porovnává je s originálem, doslovným překladem či jinými dostupnými překlady. Zamýšlí se nad účelností jeho překladů, literárností a následnou percepcí českými čtenáři a rolí překladů Vrchlického v české literatuře.

LEVÝ, Jiří. Umění překladu. 2. vydání. Praha : Panorama, 1983. ISBN 505-21-825 Kol. autorů.
Překlad literárního díla. Sborník současných zahraničních studií. 1. vydání- Praha : Odeon, 1972. ISBN 01-055-70 ŠALDA, F. X. Souborné dílo F. X. Šaldy, 1908-1909. Svazek 16. Praha : Československý spisovatel, 1953. (dostupné online) ZAPLETALOVÁ, Klára. Vrchlického překlady francouzské poezie. Bakalářská práce. FF JUČB, 2012. (dostupné online)

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Božena Plánská, CSc.

Oponent: doc. PaedDr. Alena Zachová, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 15.11.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Praze dne

Martina Hainová

Anotace

HAINOVÁ, Martina. *Překlady Jaroslava Vrchlického z francouzštiny*. Komparativní rozbor uměleckého překladu a jeho percepce čtenáři. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018, 57 str. Bakalářská práce.

Tato práce se zabývá překlady francouzských klasiků (Victora Huga, Guy de Maupassanta, Edmonda Rostanda) do češtiny. Je v ní obsažena kapitola věnovaná teorii překladu a různým překladatelským školám. Jádro práce se soustředí na dobovou i pozdější kritiku překladů Jaroslava Vrchlického (F. X. Šalda, J. V. Sládek, A. Novák), porovnává je s originálem, doslovným překladem či jinými dostupnými překlady. Zamýšlí se nad účelností jeho překladů, literárností a následnou percepcí českými čtenáři a rolí překladů Vrchlického v české literatuře.

Klíčová slova: Vrchlický, umělecký překlad, literární kritika, francouzská literatura, percepce literatury

Annotation

HAINOVÁ, Martina. *Translations of Jaroslav Vrchlický from French*. The comparative analysis of literary translation and its perception by readers. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2018. 57 pages. Bachelor Degree Thesis.

This thesis deals with the translations of French classics (Victor Hugo, Guy de Maupassant, Edmond Rostand) into the Czech language. It contains a chapter on translation theory and various translation schools. The core of the thesis focuses on contemporary and later criticism of the Jaroslav Vrchlický's translations (F. X. Šalda, J. V. Sládek, A. Novák), it compares them with the original text, literal translation or with other available translations. It considers the usefulness of his translations, their literary value and subsequent perception by the Czech readers and the role of Vrchlický's translations in the Czech literature.

Keywords: Vrchlický, literary translation, literary criticism, French literature, perception of the literature

Obsah

1. Úvod	7
2. Jaroslav Vrchlický a jeho vztah k Francii	9
3. Překlad literárního díla	12
a) Přístupy k překladatelské činnosti	12
b) Počátky překladatelství v českých zemích	14
c) Překlady Vrchlického	15
d) Kritické ohlasy současníků	17
4. Rozbor překladu povídky Guy de Maupassanta	19
5. Rozbor překladu básně Victora Huga	26
6. Rozbor překladu divadelní hry Edmonda Rostanda	30
7. Shrnutí	36
8. Závěr	37
9. Použitá literatura a zdroje	38
a) Primární zdroje	38
b) Sekundární zdroje	38
c) Internetové zdroje	39
d) Zdroje obrázků	39

Projektová část

1. Knižní almanach překladů	42
2. Možnosti grantového financování projektu a návrh rozpočtu	46
3. Možnosti prezentace almanachu	51
4. Závěr	53
5. Internetové zdroje	54
Příloha A – Formulář žádosti o grant MK ČR	55
Příloha B – Formulář žádosti o grant IFP	57

1. Úvod

Tématem této bakalářské práce je vliv francouzské kultury a literatury na Jaroslava Vrchlického a rozbor jeho překladů francouzských autorů.

Jaroslav Vrchlický byl předním představitelem české literární školy lumírovců, u kterého se projevuje více uměleckých směrů a proudů. Záběr jeho tvorby byl nebývale široký; zasáhl do poezie (lyrické i epické), dramatické tvorby, prózy, literární kritiky a byl také významným překladatelem, a to rovnou z osmnácti světových jazyků. Zde se budeme zabývat právě překlady z francouzštiny, jelikož k ní máme vzhledem k předchozímu studiu blízko a protože právě francouzské překlady nabízejí širokou možnost porovnání s jinými verzemi.

Pokud jde o samotnou strukturu bakalářské práce, nejprve se dotkneme vztahu spisovatele k Francii a nastíníme jeho tvůrčí motivace z osobní a profesionální sféry. Dále zabrousíme do literární teorie a ukážeme různé přístupy k překladům tak, jak se vyvíjely v čase. Další kapitola se bude zabývat soudobou kritikou a tím, jak byly překlady Vrchlického přijímány. Poslední část pak rozebere konkrétní ukázky originálních textů a jejich českých překladů. Pokud jde o jejich výběr, zvolili jsme z každého žánru (poezie, próza, drama) ukázku tak, aby k ní byl dostupný ještě i další český překlad (nebo doplněný nový doslovný) a zároveň aby umožnil poukázat na některé znaky v postupech Vrchlického. Úplný závěr pak shrne poznatky z předešlých kapitol.

Samostatnou část práce pak tvoří projektová část, ve které bude naším záměrem návrh almanachu česko-francouzských textů. Poukážeme na možnosti financování z grantových projektů a prezentaci již hotového díla. U editorské části práce počítáme se spoluprací s romanisty (Mgr. Lenka Šíková, Mgr. Eva Fernández de Jesús), translatology (Mgr. Petra Laufková) i s konzultacemi s rodilými mluvčími.

Co se týče již existujících prací věnovaných Vrchlického překladatelské činnosti, samostatná publikace věnovaná čistě překladům Vrchlického z francouzštiny (v přímém porovnání s francouzštinou) vznikla jen jedna, a to

bakalářská práce Kláry Zapletalové.¹ Ta se zabývá překlady Vrchlického tak, jak chronologicky vznikaly a soustředí se na dobovou kritiku a přijetí překladů odbornou veřejností. V závěrečné části své práce zmiňuje studie, které o tvorbě Vrchlického vznikly. Na rozdíl od nás se nevěnuje přímému srovnání textů s originály, ale omezuje se pouze na výčet tvorby. Komparaci s jinými překlady tedy zcela opomíjí. Transatologickou analýzu překladů z francouzštiny naopak nabízí Lenka Mundevoová v diplomové práci věnované však pouze překladům povídek Guy de Maupassanta.² V jednotlivých studiích se překlady zabývají např. Jiří Levý či Jiří Pechar; články či eseje mu věnovali také Vladimír Stupka nebo Otokar Fischer.

---

¹ ZAPLETALOVÁ, Klára. *Vrchlického překlady francouzské poezie* [online]. České Budějovice, 2012. Bakalářská práce. FF JUČB. [cit. 2017-05-20]. Dostupné z: https://theses.cz/id/76w4fm/Zapletalova_Klara_BP.pdf

² MUNDEVOVÁ, Lenka. *Povídky z díla Guy de Maupassanta v českých překladech* [online]. Praha, 2012. Diplomová práce. FF UK. [cit. 2017-05-20]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/89656/?lang=en>

2 Jaroslav Vrchlický a jeho vztah k Francii

Jaroslav Vrchlický (narozen 17. února 1853 v Lounech) studoval na filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity, kde se zabýval historií, filozofií a filologií románských jazyků.

Aby si při studiích přilepšil, vyučoval češtinu Ernesta Denise (1849-1921), významného francouzského bohemistu, historika a politika, který stojí za založením Francouzského institutu v Praze. Ernest Denis svou činností podporoval česko-francouzské vztahy, a to jak na své domovské půdě, tak v Rakousku-Uhersku, respektive v Československu, jehož uznání horlivě podporoval.³ Ernest Denis je autorem několika děl o dějinách Čechů a Moravanů. Česko navštívil poprvé již roku 1872 a strávil zde tři roky, které věnoval mimo jiné studiu českého jazyka a historie (setkal se i s Františkem Palackým). Další cesty podnikl v 80. a 90. letech. V Paříži založil a redigoval časopis *La Nation tchèque* (Český národ; od 1915), na jehož stránkách publikoval i Tomáš Garrigue Masaryk. Po vzniku samostatného Československa prosadil Nadaci Československé republiky a založení katedry českého jazyka na *École nationale des langues orientales vivantes* (Národní škola živých východních jazyků) v Paříži. Setkání Vrchlického s Denisem tak předznamenalo hlubší zájem Vrchlického o francouzskou historii, politiku, kulturu a zejména pak literaturu; na druhou stranu pomohlo Denisovi proniknout blíže k českému národu skrze jeho jazyk.

Vrchlický dostal záhy po studiích příležitost pracovat jako tajemník a vychovatel v hraběcí rodině v Itálii, což pro něj bylo silným zážitkem a zdejší pobyt se promítl v antické tematice jeho děl a ve větší koncentraci překladů z románských jazyků, čímž zaháněl stesk po domově.

Po návratu do Prahy byl zaměstnán jako učitel, což ho ale nenaplňovalo, přesto zůstal u kantorské profese a stal se profesorem moderních věd a evropské literatury na univerzitě v Praze, kde mu byl později udělen čestný doktorát. Od roku 1890 byl členem České akademie věd a umění. V roce 1901 jej císař František Josef II. povýšil (spolu s Antonínem Dvořákem) do šlechtického stavu a

---

³ Ernest Denis. *Wikipedia* [online]. [cit. 2017-06-17]. Dostupné z: https://fr.wikipedia.org/wiki/Ernest_Denis

umožnil mu účastnit se zasedání v Panské sněmovně říšské rady ve Vídni jako její řádný člen. Aktivně působil také v několika spolcích, např. v Královské akademii v Padově.

Jaroslav Vrchlický navázal přátelské vztahy s tehdejší spisovatelskou elitou – Aloisem Jiráskem, Zikmundem Winterem a Václavem Benešem Třebízským. Všechny je pojila láska k historii a snaha zmapovat české dějiny, ať už v pojetí velkolepém, zaměřeném na celý národ (Jirásek) nebo se zájmem o prostého člověka, jeho práci a postavení ve společnosti (Winter). Jaroslav Vrchlický šel ve studiu historie dále a soustředil se na klíčové okamžiky v dějinách celého lidstva a věnoval se i mytologii a pověstem. Vrchlický spolu s nimi založil skupinu lumírovců, která se soustředila na západní literatury a stála tak do jisté míry v opozici vůči slovanské orientaci ruchovců.

Pokud jde o překladatelskou činnost, orientoval se na spisovatele, kteří se svým dílem „zapsali do dějin“. Jeho cílem bylo seznámit české čtenáře se světovou literaturou a zpřístupnit ji. Jedním z takových výstupů byla sbírka *Poesie francouzská*, která sdružuje vybrané básně francouzských autorů. Ve své vlastní tvorbě se chtěl inspirovat Victorem Hugem, konkrétně pak jeho *Legendou věků* (*Zlomky epeje*). Hugovy proslulosti – logicky – však svým dílem nikdy nedocílil. Začátkům Jaroslava Vrchlického se věnuje Arne Novák, který popisuje jeho proměnu poté, co se začal orientovat na francouzskou a italskou tvorbu: „Z básníka, neseného domácí tradicí skupiny Nerudovy, Hálkovy a Mayerovy, stává se západoevropský světoobčan. Z nejistého začátečníka (...) vyrůstá umělec širokého verše přetíženého rétorickými umělostmi a obrazovými přízdobami.“⁴

Na začátku 20. století, s nástupem nové generace literárních kritiků v čele s F. X. Šaldou, procházel těžkou tvůrčí krizí kvůli nevybíravým kritikám do té doby uznávaných děl.

---

⁴ NOVÁK, Arne. *Zvony domova a Myšlenky a spisovatelé*. Tři studie o Jaroslavu Vrchlickém. Olomouc: Novina, 1940, s.133-134.

Za své dílo byl i přes tuto kritiku opakovaně nominován na Nobelovu cenu za literaturu,⁵ cenu však nikdy nezískal.

Jaroslav Vrchlický zemřel v Domažlicích 9. září 1912 a je pohřben na Vyšehradě.

Portrét Vrchlického z alba Jana Vilímka.⁶

---

⁵ Dle databáze Nobelových cen za literaturu byl navržen v letech 1904 (dvě nominace), 1905 a 1906 (tři nominace), 1907 (dvě nominace), 1908, 1909 a 1911 (jedna nominace), 1912 (tehdy jej navrhlo 11 členů České akademie císaře Františka Josefa I.) Zajímavá je opakovaná nominace Arnoštem Krausem. Nomination database. *Nobel Prize* [online]. [cit. 2016-12-12]. Dostupné z: http://www.nobelprize.org/nomination/archive/show_people.php?id=9908

⁶ VILÍMEK, Jan. *Jaroslav Vrchlický*. Z cyklu Portréty předních osobností od Jana Vilímka. In: Jaroslav Vrchlický. *Wikimedia commons* [online]. [cit. 2018-01-12]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Vil%C3%ADmek_-_Jaroslav_Vrchlick%C3%BD.jpg

3 Překlad literárního díla

a) Přístupy k překladatelské činnosti

Počátky překladů sahají do starověku, kdy se objevují vícejazyčné texty, jak tomu bylo například v Egyptě. Další významná období nastávají nejdříve v antice, poté v 9. a 10. století v arabském světě. V Evropě jsou spjaty první překlady s Biblií, kdy byla základním požadavkem přesnost zachování Božího slova. Od dob Martina Luthera se však objevují tendence zpřístupňovat překlady širším vrstvám obyvatel, což vyvolává polemiky a vznik teoretických děl týkajících se překladů. Etienne Dolet (1509-1546) například shrnul zásady do pěti bodů:

1. *Překladatel musí dokonale rozumět obsahu a záměru autora, kterého překládá.*
2. *Překladatel by měl dokonale znát jazyk, z něhož překládá, a stejně výborně znát i jazyk, do něhož překládá.*
3. *Překladatel by se měl vyhýbat tendenci překládat slovo za slovem, poněvadž takto ničí smysl originálu a kazí krásu jeho výrazu.*
4. *Překladatel by měl používat tvarů obecně běžných v mluveném jazyce.*
5. *Výběrem slov a slovosledem by měl překladatel vytvořit úplný celkový dojem s příslušným „tónem“.⁷*

Od dob renesance se začíná překládat více světských děl, avšak překlady se ne vždy drží originálního textu, který spíše převypravují nebo v něm vynechávají / přidávají celé pasáže. I proto se toto období nazývá *Les Belles Infidèles* („Nevěrné krásky“), jak je nazval ve svém díle Georges Mounin.⁸ Tuto naprostou svobodu, přepracování, vkládání a vynechávání, kritizoval například John Dryden, který rozlišoval tři typy překladů: „1. *metafráze, převod slova za*

---

⁷ NIDA, Eugen A., *Překladatelská tradice v západním světě*. In: ČERMÁK, Josef, Bohuslav ILEK a Aloys SKOUMAL (ed.). *Překlad literárního díla*. Sborník současných zahraničních studií. Praha: Odeon, 1970, s.58.

⁸ *Ibid*, s.60.

slovem a verše za veršem, 2. parafráze, překlad, při němž se stále má na zřeteli autorovo dílo, ale sleduje se spíše smysl nežli slova, a 3. nápodoba, při níž si překladatel dovoluje nejen pozměňovat slova a smysl, ale také vzdát se i slov, i smyslu, zdá-li se, že toho duch originálu vyžaduje.“⁹ Oba krajní případy považoval za nevhodné a přikláněl se proto k parafrázi. Naopak jeho současník Charles Batteaux zařadil mezi zásady překladu to, aby se zachovával slovosled a myšlenková posloupnost, aby byly věty stejně dlouhé atp.

Do dnešních dnů zůstává tedy otázka překladů nevyřešena a každá literární škola, ba dokonce každý kritik a překladatel se k ní staví jinak. „Překladatel obvykle stojí ve stínu tvůrce originálu. (...) Teprve v našem století (tj. ve dvacátém) vstupuje překladatel do vědomí kritiky i čtenářstva výrazněji jako spolutvůrce díla. Překlad sám, jeho dokonalost, jeho věrnost, jeho vnitřní kultura začíná být předmětem diskuze.“¹⁰ Překladatel stojí před úkolem postihnout myšlenkovou, obsahovou a rytmickou podobu originálu, ale zároveň uplatnit pravidla jazyka, do kterého překládá. Musí proto ovládat nejen oba jazyky, ale musí mít také cit, vypravěčské schopnosti a musí vycítit, kdy může do překladu vložit něco ze sebe. Proto není výjimkou, že se u jednoho díla setkáváme s více překlady, které můžeme srovnávat mezi sebou a s originálem, hodnotit je a polemizovat o tom, který je výstižnější.

Většina překladatelů a teoretiků se tak od dob romantismu přiklání k názoru, že by překlad měl být „věrný“. Avšak nikdo již tuto věrnost překladu nedefinoval, proto v praxi dochází k odlišné aplikaci pravidla a někdy i protichůdným názorům mezi dvěma překladateli – mezi „věrnými“ a „volnými“. Jiří Levý se ve své studii pokusil shrnout metodiku překladu, když ten označil jako „cestu za originálem. (...) že překlad je především dílo umělecké, že nenadanému překladateli nepomůže sebevětší věrnost, ba naopak špatně pochopená věrnost může být v jeho rukou škodlivá.“¹¹ Dle Levého stojí překladatelé před volbou mezi obecným (volným překladem) a jedinečným

---

⁹ *Ibid.*, s.61.

¹⁰ ČERMÁK, Josef, Bohuslav ILEK a Aloys SKOUMAL (ed.). *Překlad literárního díla*. Sborník současných zahraničních studií. Praha: Odeon, 1970, s.5.

¹¹ LEVÝ, Jiří. *O některých zákonitostech překladatelské věrnosti*, [online]. Slovo a slovesnost, ročník 14 (1953), číslo 2. [cit. 2017-10-12] Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=707>

(věrným překladem). Zatímco věrný překladatel zachovává historickou konturu a národně specifické pojmy, byť na úkor srozumitelnosti, volný překladatel jde po obsahové stránce a za cizí národní specifikum nalézá místní, bližší čtenáři.¹²

Ještě dále zachází Levý při charakteristice básnického překladu: „*Básnický rytmus je zcela vybudován na fonetických možnostech jazykového materiálu a jeho významovost nemá povahu znaku; cílem překladu je zde přepsat zvukové hodnoty verše do jiného jazyka, nikoli opsat jeho metrické schema. Jsou-li si prozodické systémy originálu a překladu blízké, mohou se oba postupy krýt, ale jsou-li mezi prozodickými systémy větší rozdíly, může mít totéž schema v obou jazycích jinou zvukovou a estetickou hodnotu a pak je přednější zachytit, přepsat tuto zvukovou hodnotu, než mechanicky „opsat“ metrum.*“¹³ Překladatel si musí zvolit správnou cestu tak, aby zachoval obsahovou stránku básně i rytmické znění. Proto je i básnický jazyk plný ustálených obrátů a výrazů, které v běžné mluvě nepoužíváme.

b) Počátky překladatelské činnosti v českých zemích

V českých zemích byla vždy role překladů velmi důležitá, a to již od dob Národního obrození, kdy se jejich prostřednictvím podařilo demonstrovat bohatství češtiny a škálu možností, které při vyjádření myšlenky nabízí. Čeština tak pomohla i v politickém boji za osamostatnění českého národa a získání jisté nezávislosti na monarchii. Největší vliv měla samozřejmě na sebevědomí českého lidu a obnovu národní hrdosti. Jakmile se situace stabilizovala a čeština dostala v odborných publikacích a slovnících své zákonitosti, mohlo dojít k rozvoji překladatelské činnosti a tím i rozšiřování obzorů čtenářů. Nové poznatky o vývoji literatury v zahraničí pak měly nepochybně vliv i na samotný vývoj u nás.

Pokud jde o výběr překládaných děl, již první knihy se řadily mezi perly světové literatury. Skrze překlady se tak Češi seznamovali s odlišnými kulturami a jejich literaturou; odpadla privilegovaná nutnost ovládat cizí jazyk. Zmíňme

---

¹² *Ibid.*

¹³ *Ibid.*

za všechny alespoň průkopníka českého jazyka Josefa Jungmanna, který se soustředil převážně na překlady současných děl, jako *Ztracený ráj* od Johna Milтона, *Herman a Dorota* od Johanna Wolfganga Goetheho a samozřejmě *Atala* od François René de Chateaubrianda, průkopníka romantismu.

c) Překlady Vrchlického

Jaroslav Vrchlický překládal z francouzštiny převážně autory 18. a 19. století. Jmenujme z těch nejznámějších Alexandra Dumase, Alfreda de Vigny, Voltaira, prokleté básníky Charlese Baudelaira a Paula Verlaina. Jeho cílem bylo – nejen pokud jde o francouzskou literaturu – přeložit do češtiny největší díla světové literatury. V této práci se pak budeme věnovat překladům Victora Huga (poezie), Guy de Maupassanta (próza) a Edmonda Rostanda (drama).

Vrchlický pojímal překlad jako svébytné umělecké dílo, které má originálu co do kvality konkurovat. Zejména v poezii uplatňoval svůj lyrický jazyk a mnohdy se od originálu značně odchýlil, což mu pozdější kritika okolo F. X. Šaldy vyčítala. Na druhou stranu se zasloužil o zpřístupnění francouzských klasiků českým čtenářům, a proto se těšily jeho překlady oblibě.

S Maupassantem a Hugem byla situace taková, že již existovaly překlady jejich děl. Překlad povídkové sbírky *Yvetta* vyšel poprvé v českém překladu roku 1909, a to hned ve dvou verzích: první je právě Vrchlického překlad (nakladatelství Vilímek) a druhý z pera Pavla Projsy (1860-1922) – spisovatele, novináře a překladatele z italštiny a francouzštiny (nakladatelství Otto).¹⁴ Překlad Vrchlického vyšel znovu roku 1925 a 1933; v roce 1930 byla *Yvetta* přeložena zase dvakrát, a to Marií Kloučkovou a Evou Novou – obě publikovaly u nakladatelství Nosek. Poslední, kdo sbírku *Yvetta* přeložil, byl Břetislav Štorm (1967, Odeon; 1976, Mladá fronta).

Jaroslav Vrchlický se věnoval Maupassantovi také po teoretické stránce: Jako první se pustil do hlubší analýzy jeho stylu v díle *Devět kapitol o novějších*

---

¹⁴ Tento překlad podrobil F. X. Šalda velké kritice; dle něj ponechal Projsa z Maupassanta pouze fabuli, zbytek je jen špatný výběr slov. ŠALDA, F. X. *Kritické projevy*. Soubor díla F. X. Šaldy, 1908-1909 [online]. Společnost F. X. Šaldy. Praha: Československý spisovatel, 1953, s.415. [cit. 2018-02-01] Dostupné z: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/soubory/FXS/KP7/205.pdf>

románu francouzském (1900). Všimá si také tematických okruhů povídek a dělí je tak na vlastenecké, čerpající z francouzsko-pruské války, psychologické, humoristické a fejetonistické črty. Oceňuje a vyzdvihuje schopnost Maupassanta vyjádřit myšlenku stručně, někdy i za pomoci náznaku, ale vždy tak, aby byla zcela jasná. Doslova uvádí: „*On hledí vždy k tomu, co chce vypravovati a tomu podřídí všecko ostatní. Často spokojí se s brutálním načrtnutím pouhé anekdoty aneb aventury, ale i při největší stručnosti vyhlédne si dobré místečko, kam vrazí svou poznámku pozorovatele, sentenci myslitele, sen básníkův. (...) Tím, že se u něho vždy něco děje, že nikdy nic nevázne, ani v popisování upřílišném, ani v planém hloubání, jsou jeho povídky neobyčejně živé a zajímavé od prvního řádku.*“¹⁵

Victora Huga nebylo nutné českému publiku představovat – překlady z jeho díla se v českých knihkupectvích objevovaly již od poloviny 19. století. Vrchlický již roku 1874 publikoval sbírku *Básně Viktora Huga* (tisk a náklad dr. Ed. Grégra),¹⁶ za kterou následovala roku 1882 *Victor Hugo: Nové básně* (nak. Otto; reedice 1901). Roku 1902 vyšel překlad divadelní hry *Hernani* (Otto), kterou uvedlo Národní divadlo.

Zatímco tedy u předchozích autorů existovalo jakési povědomí českého čtenáře o jejich díle díky dřívějším překladům či zmínkám v kulturních rubrikách, divadelní hra Edmonda Rostanda *Cyrano z Bergeracu* byla dosud nepřeloženým dílem. Edmond Rostand nebyl až do sepsání tohoto veršovaného díla příliš známý. Měl za sebou pár her pro vaudeville a několik sbírek veršů. Nicméně až hra *Cyrano z Bergeracu* z roku 1897 mu zajistila světovou proslulost a to, že je jeho hra jednou z nejhranějších všech dob. Vrchlický se vrhl na její překlad vzápětí po jejím uvedení na scénu, což tak českému čtenáři umožnilo bezprostřední kontakt s francouzským dramatem a Vrchlickému vyneslo ocenění za kvalitu překladu. Ostatní Rostandovy hry opět zapadly.

---

¹⁵ VRCHLICKÝ, Jaroslav. *Devět kapitol o novějším románu francouzském*. Praha: Nak. Bursík + Kohout, 1900, s.109.

¹⁶ Informace o překladech jsou dostupné na: Databáze překladů. *Victor Hugo* [online]. [cit. 2015-11-02]. <http://www.databaze-prekladu.cz/autor/jn19990003739>

d) Kritické ohlasy současníků

Na překlady a dílo Vrchlického reagovali jeho současníci velice kladně; byl dokonce nazýván knížetem české poezie. Např. v časopisu *Květy* byl ohlas po vydání *Poesie francouzské nové doby* následující:

„Úkazem zvláště potěšitelným jsou Vrchlického překlady Huga, Leopardiho a výbor z moderní poesie básníků francouzských. Vrchlický je zjev fenomenální. Jazyk jeho jest vybroušen do krásy u nás nevidané. Přesnost výrazu, nové a plné rýmy, lahoda a elegance slohu jsou jeho zvláštní předností vedle přebohaté fantazie. Pilnost je ve všem nepopiratelná, ale žádné místo neprozrazuje namáhání a pracnost. Jsou-li výtky jakés, týkají se pouze maličností.“¹⁷

Také časopisy *Osvěta* a *Lumír* (Josef Václav Sládek) reagovaly pozitivně. F. A. Šubert se vyjádřil následovně: *„(...) básně ‚Poesie francouzské‘ mají překlad velmi dovedný a hladký, připojující se co nejúže k formě originálu. Kde slovo a verš něco tvrdosti má, dlužno to omluvit jak povahou překladu, tak neobyčejnou hojností ukázek, vyplňujících bez mála půl čtvrtá sta stránek.“¹⁸*

Vlna kritiky se na něj snesla však již v 90. letech; nejsilněji na něj pak útočil literární kritik F. X. Šalda. Byť cítil ke spisovateli zprvu sympatie, postupně se ve svých kritikách nevybíravě pouštěl nejen do původní tvorby Vrchlického, ale i do jeho překladů. Vliv, jaký měl F. X. Šalda na veřejné mínění v oblasti kultury, je všeobecně znám.

Proti Šaldovým útokům se Vrchlický ohradil mimo jiné v dopisech, které kritikovi zaslal: *„Drahý příteli, k Vašemu poslednímu dopisu rád bych Vám jen řekl, že vážil jsem si vždycky soudu Vašeho, i když šel proti mně. Znáám příliš dobře opravdovost Vašeho uměleckého cítění a přesvědčení a vím, že jen ono Vás vedlo. A že jste některé z těchto recenzí podepsal šifrou, cítil jsem vždycky jako jemnost z*

---

¹⁷ DUNOVSKÝ, Jan. *Z umělecké besedy* [online]. *Květy* 1, ročník 1879, s.250. [cit. 2018-03-19]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:9eb04d30-9b2e-11e0-9020-000bdb925259?page=uuid:bb2669a0-92a9-11e0-b872-000bdb925259>

¹⁸ ŠUBERT, František Adolf. *Poesie světová*. Pokrok 167, ročník 1878, s.1. In: ZAPLETALOVÁ, Klára. *Vrchlického překlady francouzské poezie* [online]. České Budějovice, 2012. Bakalářská práce. FF JUČB, s.12. [cit. 2017-05-20]. Dostupné z: https://theses.cz/id/76w4fm/Zapletalova_Klara_BP.pdf, str.12.

*Vaši strany. Mne urážel vždycky jen všetečný soud kantorských hnidopichů, kterým je poezie zcela cizí a kteří znají jen svůj lineál.*¹⁹

Vrchlický byl vnímán jako přirozený talent, který však svůj dar promarnil nebo se příliš vzdaloval vkusu doby. Mladší generace (např. Viktor Dyk) mu vyčítala univerzálnost i privilegované postavení, kterého se mu dostávalo.²⁰ Kritika se projevovala nejprve v recenzích, později přešla do otevřeného konfliktu.

Kritika Vrchlického uvrhla do depresí a uškodila jeho další tvůrčí činnosti. Znovu se k němu začala hlásit až další generace okolo Seiferta, Šrámka a Neumanna. Ve 30. letech vycházejí jeho díla a překlady v nových vydáních.

Literární kritik Arne Novák v polemice s F. X. Šaldou přehodnotil dílo Vrchlického; zdůrazňoval národnostní ráz jeho činnosti a zásluhu ve vyprošťování české literatury z područí německé.²¹ Dnes je Jaroslav Vrchlický vnímán jako velikán, který má velké zásluhy na poli české literatury.

Pokud jde o roli překladatele ve společnosti, v minulosti byl překladatel vnímán jinak než dnes. Překladatelská jména byla daleko známější, uváděla se ruku v ruce s autorem. Jejich pozice v kulturním světě tak byla pevnější, váženější. Tato zakotvenost vydržela i později, hlavně díky kvalitním překladům v nakladatelství Odeon, kde však měli na druhou stranu dostatek času překlad vypilovat. Dnes je tomu jinak – málokterý překladatel se prosadí natolik, že by byl znám široké veřejnosti a čtenáři si vybírali díla podle toho, kdo knihu překládal a nikoli pouze dle autora. Navíc čelí překladatelé tlaku agentury či redakce, čímž trpí opět výsledné dílo. Vrchlický patřil k těm jménům, která čtenáře lákala, a proto i jeho překladatelské počiny byly v knihkupectvím vyhledávány.

---

¹⁹ F. X. Šalda. *F. X. Šalda* [online]. [cit. 2015-11-01]. Dostupné z: <http://fxsalda.ff.cuni.cz/welcome.php?MenuID=1&Detail=1&ItemID=1>

²⁰ PEŠAT, Zdeněk. *Jaroslav Vrchlický* [online]. In: POHORSKÝ, Miloš (red.) *Dějiny české literatury III* [online]. Praha: ČSAV, 1961, s.313. [cit. 2018-03-10] Dostupné z: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/dejiny/hcl/dcl3/14.pdf>

²¹ HRDINA, Martin. *Nad čtením o Jaroslavu Vrchlickém* [online]. 4. května 2015. In: Česká literatura, 1/2015. [cit. 2015-10-30] Dostupné z: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/prirucky/obsah/CS/127.pdf>

4 Rozbor překladu povídky Guy de Maupassanta

Ústřední povídka sbírky Guy de Maupassanta²² *Yvette* se stejným názvem vycházela na pokračování v listu Figaro od 29. srpna do 9. září 1884. Maupassant ji neshledával nijak výjimečnou, a dokonce ji odmítl vydat samotnou, vyšla proto až ve sbírce povídek v nakladatelství Victora Havarda.²³

Guy de Maupassant na fotografii od Nadara z roku 1888.

Jak už bylo uvedeno výše, vyšel překlad sbírky *Yvette* z pera Projsy ve stejném roce, jako překlad Vrchlického. Nutno dodat, že Projsova verze sklidila od F. X. Šaldy kritiku za to, že nerespektoval Maupassantův styl a že textu vnutil přílišnou poetičnost a vyumělkovanost.²⁴ Nových překladů se *Yvette* dočkala v roce 1930, a to opět hned dvakrát: Marie Kloučková i Eva Nová vydaly svou verzi v nakladatelství Neseck. Břetislav Štorm ve spolupráci s O. Rendlem připravili k vydání sbírku *Yvette* a jiné povídky pro nakladatelství Odeon v roce 1967. *Yvette* pak vyšla samostatně o devět let později.²⁵

²² Portrét od NADAR. *Guy de Maupassant*. In: Guy de Maupassant. *Wikimedia commons* [online]. [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Maupassant_2.jpg

²³ My zde vycházíme přímo z verze publikované v novinách Le Figaro a poté vydané ve sbírce, která nese jméno podle této povídky: MAUPASSANT, Guy. *Yvette* [online]. Maupassant par les textes. [cit. 2017-05-13]. Dostupné z: <http://maupassant.free.fr/cadre.php?page=oeuvre>

²⁴ ŠALDA, František Xaver. *Kritické projevy* [online]. Praha: Melantrich, 1953, s.415. [cit. 2018-03-19] Dostupné z: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/soubory/FXS/KP7/205.pdf>

²⁵ Informace čerpány z: MUNDEVOVÁ, Lenka. *Povídky z díla Guy de Maupassanta v českých překladech* [online]. Praha, 2012. Diplomová práce. FF UK. [cit. 2017-03-19] Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/89656/?lang=en>

Povídka, či spíše novela, se odehrává ve světě kurtizán. Mladá a naivní Yvetta se rozhodne spáchat sebevraždu, když si uvědomí, že by mohla skončit stejně jako její matka kurtizána, samozvaná markýza Obardiová. Na rozdíl od osudu hrdinky povídky Yveline, kterou Maupassant publikoval o pár let dříve a ze které zde vychází, je Yvetta zachráněna, respektive přijímá svůj úděl.

V následujících odstavcích se na několika úryvcích pokusíme v nástinu děje ukázat rozdíly mezi překlady Vrchlického a Štorma, které dělí půl století. Oba texty srovnáme s doslovným „strojovým“ překladem originálního textu. Zvláštnosti jsme pak zvýraznili podtržením.

Příběh začíná rozmluvou dvou zámožných přátel, pánů Servignyho a Savala. Společně se vydají do domu markýzy Obardiové, kde se muži schází, aby hráli v karty a pobavili se s místními kurtizánami.

Jaroslav Vrchlický:²⁶

„Oba přátelé kráčeli krokem volným s doutníkem v ústech, ve fracích, se svrchníky pod pažemi, s kvítkem v knoflíkové dírci, s kloboukem trochu na stranu posazeným, jak se někdy nosívá z nonchalance po dobré večeři a ve vlažném vzduchu.

Byli spřáteleni již z koleje přátelstvím těsným, oddaným a pevným.“²⁷

Doslovný překlad:

„Oba přátelé šli pomalým krokem, doutník v ústech, ve fraku, plášť přes ruku, květinu v knoflíkové dírci a klobouk trochu na stranu, jak se to někdy nosí, nonšalantně, když člověk dobře povečeří a když je vlažný větrík.

Byli spříznění již od školy těsnou nákloností, oddanou, pevnou.“²⁸

---

²⁶ Veškeré ukázky v překladu Jaroslava Vrchlického čerpány z: MAUPASSANT, Guy. *Yvetta*. Praha: Jos. R. Vilímecký, 1925, s.6, 13, 68-70, 116.

²⁷ Zde Vrchlický nedodrhuje dělení odstavců a navazuje přímo.

²⁸ Les deux amis marchaient d'un pas lent, un cigare à la bouche, en habit, le pardessus sur le bras, une fleur à la boutonnière et le chapeau un peu sur le côté comme on le porte quelquefois, par nonchalance, quand on a bien dîné et quand la brise est tiède.

Ils étaient liés depuis le collège par une affection étroite, dévouée, solide.

Břetislav Štorm:²⁹

„Oba přátelé šli pomaloučku s doutníkem v ústech, ve fraku, plášť měli přehozený přes ruku, na klopě květinu a klobouk trochu na stranu, jak to občas z nedbalosti bývá, když lidé dobře povečeří a večerní vánek je vlahý.

Od studií je poutalo důvěrné, oddané a pevné přátelství.“

Pan Servigny tam však chodí zejména proto, že se zamiloval do dcery markýzy, do Yvety, ale o ruku ji požádat nechce kvůli jejímu původu.

Jaroslav Vrchlický:

„Co mne se týče, čekám. Jisto jest z jedné strany, že jsem nikdy neměl k žádné ženě takový sklon jako k této.

A rovněž jisto jest, že si ji nikdy nevezmu. Nuž, měla-li milence, zmnožím jich počet, neměla-li jich, vezmu si první vstupenku jako na tramwaji.

Případ jest jednoduchý. Ona se jistě neprovdá. Kdož by si vzal dceru markýzy Obardi, Octavie Bardinovy. Nikdo, z tisícera důvodů.“

Doslovný překlad:

„Pokud jde o mě, já čekám. Je jisté, na jednu stranu, že jsem nikdy nechoval k žádné ženě takové pobláznění, jako chovám k téhle.

Je taky jisté, že se s ní neožením.

Takže, pokud měla milence, zvýším jejich součet. Pokud je neměla, vezmu si číslo jedna, jako v tramvaji.

Věc je jednoduchá. Ona se nevdá, zcela jistě ne. Kdo by si koneckonců vzal dceru markýzy Obardiové, Oktávie Bardinové? Nikdo, z tisíce důvodů.“³⁰

---

²⁹ Veškeré ukázky v překladu Břetislava Štorma čerpány z: MAUPASSANT, Guy. *Yveta*. Praha: Odeon, 1976, s.5, 12, 56, 95.

³⁰ Quant à moi, j'attends. Il est certain, d'un côté, que je n'ai jamais eu pour aucune femme le béguin que j'ai pour celle-là.

Il est encore certain que je ne l'épouserai pas.

Donc, si elle a eu des amants, j'augmenterai l'addition. Si elle n'en a pas eu, je prends le numéro un, comme au tramway.

Le cas est simple. Elle ne se mariera pas, assurément. Qui donc épouserait la fille de la marquise Obardi, d'Octavie Bardin? Personne, pour mille raisons.

Břetislav Štorm:

„Já zatím čekám. Jednak je jisté, že jsem nikdy neměl žádnou tolik rád, jako mám rád tuhle.

A je také jisté, že si ji nevezmu za ženu.

Tedy jestliže měla milence, zvětším součet. Jestliže neměla, stanu se číslem jedna jako tramvaj.

To je prostý případ. Určitě se neprovdá. Kdo by si vlastně vzal dceru markýzy Obardiové, Oktávie Bardinové? Nikdo, k tomu je tisíc důvodů.“

Paní Obardiová pozve oba přátele na venkov, kde Servigny vyzná Yvettě lásku, ale zároveň ji zklame, protože si ji nemůže vzít. Yvetta uteče, ničemu nerozumí. Jednou v noci odhalí, že má její matka poměr s panem Savalem a dojde jí, jaký život před ní celou dobu tajila. Následující ukázka ukazuje její vnitřní monolog, ve kterém dojde k vystřízlivění. Uvědomuje si, co to znamená pro její budoucnost.

Jaroslav Vrchlický:

Její matce líbala se ruka s patrnou úctou; všichni (sic) jejich přátelé měli zvučné tituly; všichni byli bohatí, nebo se jimi zdáli; všichni (sic) mluvili důvěrně o princích královské rodiny. Ano, dva synové království přišli dokonce několikrát večer k markýze! Jak mohla vědět?

Doslovný překlad:

„Všichni líbali matčinu ruku se zjevným respektem; všichni jejich přátelé měli tituly; všichni byli nebo se zdáli být bohatými; všichni mluvili familiárně o princích z královské linie. Dokonce dva synové krále vícekrát přišli, o večerech, k markýze! Jak mohla vědět?³¹

Břetislav Štorm:

„Lidé matce líbali ruku se zdánlivou úctou, všichni jejich přátelé měli tituly, všichni byli bohatí nebo se jimi aspoň zdáli, všichni mluvili důvěrně o princích a

---

³¹ On baisait la main de sa mère avec un respect apparent ; tous leurs amis portaient des titres ; tous étaient ou paraissaient riches ; tous nommaient familièrement des princes de lignée royale. Deux fils de rois étaient même venus plusieurs fois, le soir, chez la marquise ! Comment aurait-elle su ?

princeznách. Dokonce dva synové králů přišli večer několikrát navštívit markýzu! Jak by něco Yvetta mohla vědět?“

Snaží se matku přesvědčit, aby s tím přestala, avšak marně. Rozhodne se pro sebevraždu a shromáždí větší množství chloroformu. Když se odhodlá k činu, je omámena. Naštěstí se k ní do pokoje dostane Servigny a pomocí čpavku ji přivede k sobě. Yvetta se probouzí v jeho náručí a políbí ho.

Jaroslav Vrchlický:

„Můžete vstoupiti. Nyní jest vše ukončeno.“

Markýza se vrhla na svou dceru s otevřenou náručí, freneticky ji objímala, obličej slzami jí polévajíc, kdežto Servigny s duší zářící, dojat odcházel k balkonu, aby si oddechl ve volném svěžím vzduchu nočním, a popěvoval si potichu:

*Žena se měnívá,
bloud, kdo v to věřívá.“*

Doslovný překlad:

„Můžete vstoupit. Nyní už je konec.“

Markýza se vrhla k dceři s otevřenou náručí, horlivě ji sevřela, slzami jí zaplavila tváře, zatímco Servigny, rozzářen na duchu, zjihlý, postoupil na balkon, aby se nadýchal čerstvého nočního vzduchu a notoval si:

*Často se žena mění,
Pěkný blázen kdo na to kašle.“³²*

Břetislav Štorm:

„Můžete jít dál. Hotovo.“

Markýza běžela k dceři s otevřenou náručí a vášnivě ji objala, slzy jí padaly na dceřin obličej, zatímco Servigny, který měl tělo vzrušené a mysl jásající, odcházel na balkon nadechnout se čerstvého nočního vzduchu a prozpěvoval si:

---

³² – Vous pouvez entrer. C'est fait maintenant.

La marquise s'élança sur sa fille, les deux bras ouverts, et l'étreignit frénétiquement, couvrant de larmes son visage, tandis que Servigny, l'âme radieuse, la chair émue, s'avancait sur le balcon pour respirer le grand air frais de la nuit, en fredonnant :

*Souvent femme varie,
Bien fol est qui s'y fie.*

*Žena se často mění,
blázen, kdo tohle neví.“*

Pro Maupassanta je nejen v této povídce charakteristická strohost, s jakou se vyjadřuje. Slova se často opakují v rámci věty, odstavce, což ale nečiní jeho slovník chudým. Typické je užití stejného slova na začátku krátkých odstavců, čímž udává rytmus děje. Vrchlický dělení textu ne vždy dodržuje; volně odstavce spojuje (např. druhá ukázka).

Pokud se podíváme na slovník, je zajímavé všimnout si francouzských slov se zachovanou původní gramatikou (*nonchalance, tramway, silhouetta*). Hned v první ukázce Vrchlický užívá plurál, kde se v originále nachází jednotné číslo (*frak X fraky, plášť X svrchníky* atd.), místo *knoflíkové dírky* užívá Štorm výraz *klopa*. Z dnešního pohledu se jeví jako zastaralý slovosled s přívlastkem až za jménem (*s kloboukem na stranu posazeným*). Zajímavé je, že oba překladatelé použili *přátelství (amitié)* tam, kde v originále je *náklonnost (affection)*.

V originále mluví pan Servigny v druhé ukázce o *pobláznění (béguin* – lidový výraz), zatímco překladatelé se uchýlili k neutrálnímu *mít rád, mít sklon*, čímž poněkud oslabily city Servignyho. Narážka na tramvaj není zcela jasná; zvláště u Štorma.

U třetí ukázky začínají překlady různě, přesto nejde o žádném říct, že je chybný. Francouzština používá neosobní zájmeno *on* (v originále), které lze přeložit jak neosobním výrazem, tak obecně jako „lidé“, „my“ nebo „všichni“. Nadbytečné je u Štorma jméno Yvetta. Zajímavé je také částečné dodržování středníků u Vrchlického a nulové u Štorma.

Jaroslav Vrchlický projevoval u překladů svůj literární talent a invenci, což ho někdy vedlo k tomu, že měnil význam slov, nepřekládal doslovně a vkládal slova navíc tam, kde to text nevyžaduje (*zvučné tituly*). Otázkou je, zda je doslovný překlad vždy žádoucí nebo zda je lepší překládat tak, aby byl výsledek čtivý pro publikum, kterému je určen (což jsou ostatně témata, kterým se věnuje teorie překladu dodnes a kterými jsme se zabývali v kapitole teorii věnované). Tohle je možné u idiomů, slovosledu, interpunkce, avšak jako nepřipustné se dle dnešních

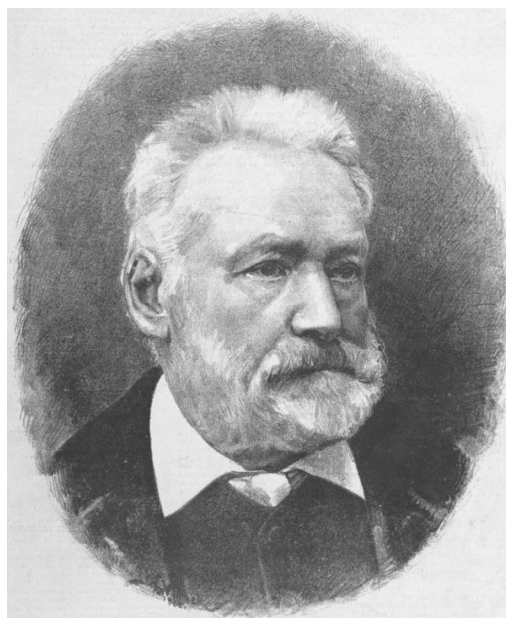
přístupů jeví pro překladatele měnit význam a obsah zcela jednoznačných slov. Pravidlem je, že překladatel není spoluautor díla. To, co Šalda vyčítal Projsovy (poetičnost, vyumělkovanost), lze lehce vztáhnout i na Vrchlického – vždyť jedním z typických znaků poezie je právě postponování přívlastku shodného, krácení tvarů (*nuž*) či užití knižních výrazů (infinitiv na *-ti*).

Vrchlický neposunuje význam celku. Povídka dává stejný smysl jako originál. Nicméně se dopouští některých změn, např. v čísle či při vědomém oslabování některých výrazů (*mít rád X být poblázněn*), které překračují úlohu překladatele. Stejně tak by se měl překladatel snažit zachovávat opakování slov, rytmus a kadenci tak, jak s nimi pracuje autor. Naopak co si překladatel dovolit může, to je úprava slovosledu a interpunkce dle jazykového úzu toho či onoho jazyka. Zde se však Vrchlický drží více originálu (např. užití středníků, kterých čeština neužívá tolik co francouzština), což může dnešnímu čtenáři ztěžovat četbu.

5 Rozbor překladu básně Victora Huga

K rozboru básnického překladu jsme si vybrali báseň Victora Huga³³ *Chanson - Píseň* ze sbírky *Les Châtiments - Tresty*. Sbíрка vyšla poprvé během Hugova nuceného vyhnanství na ostrově Jersey roku 1853, tato báseň pak byla napsána 1. března téhož roku. Její satirický obsah je namířen proti Napoleonu III. Básně se pyšní ironií a sarkasmem, v některých se neubrání hněvu. Bůh dle něj nechal Napoleona spáchat zločin, za který teď lidé pykají. Nicméně věří, že po zločinu a trestu přijde nový vrchol a zlatý věk lidstva.

Jaroslav Vrchlický publikoval překlad básně v antologii *Poesie francouzská nové doby*, kterou vydal Ed. Grégr v Praze roku 1877, tedy na začátku jeho dráhy překladatele a spisovatele. Vrchlický si zde s pečlivostí vybral 44 autorů, u nichž mohl uplatnit svou bohatou fantazii a prověřit své básnické a interpretační schopnosti. U Huga zvolil 17 básní, z nichž právě pouze *Píseň* pochází ze sbírky *Tresty*. Zajímavé je, že název sbírky ponechává v originále.

Victor Hugo od Jana Vilímka.

Dle údajů z Databáze překladů nebyla nikdy sbírka *Tresty* přeložena a vydána samostatně, což je jeden z důvodů pro výběr právě této ukázky. Uvádíme zde originál, překlad Vrchlického i literární doslovný překlad.³⁴

³³ Portrét Victora Huga vyšel původně v časopise *Humoristické listy* roku 1880. VILÍMEK, Jan. *Victor Hugo*. In: Victor Hugo. *Wikimedia commons* [online]. [cit. 2018-01-12]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Vil%C3%ADmek_-_Victor_Hugo_HL.jpg

³⁴ Překladům Victora Huga od Jaroslava Vrchlického se věnoval Jiří Pechar, který roku 1961 v časopise *Slovo a Slovesnost* publikoval článek, ve kterém rozebírá na konkrétních ukázkách poetiku obou básníků a výrazové prostředky, které užívali. Ukazuje, nakolik se Vrchlický odchyloval od originálu a měnil scénérie básní. PECHAR, Jiří. *Poezie V. Huga v překladech J. Vrchlického* [online]. *Slovo a slovesnost*, ročník 22 (1961), číslo 3, s.186-198. [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=1117>

Originál	Překlad Vrchlického	Doslovný překlad
<p><i>Un jour, Dieu sur sa table Jouait avec le diable Du genre humain haï. Chacun tenait sa carte L'un jouait Bonaparte Et l'autre Mastai.</i></p>	<p>Kdys u jednoho stolu bůh s d'áblem hráli spolu, o lidstvo sázka je. Hoj, letí vzhůru karta! Mělt' pán bůh Bonaparta a d'ábel Mastai.</p>	<p><i>Jednou Bůh za svým stolem Hrál s d'áblem O nenáviděné lidské plémě. Každý držel svou kartu Jeden hrál Bonaparta A druhý Mastai.</i></p>
<p><i>Un pauvre abbé bien mince! Un méchant petit prince, Polisson hasardeux. Quel enjeux pitoyable! Dieu fit tant que le diable Les gagna tous les deux.</i></p>	<p>Kněz vychrtlý, princ mladý, pln podvodů a zrady, odvážný ničema. Můž' horší sázka býti? bůh hrál, že za vděk vzíti d'as musel oběma.</p>	<p><i>Jeden chudý pěkně bezvýznamný kněz! Jedno zlomyslné princátko, Odvážný darebák, Jak bídná sázka! Bůh zahrál tak, že d'ábel Je vyhrál oba dva.</i></p>
<p>« <i>Prends! cria Dieu le père, Tu ne sauras qu'en faire! Le diable dit: erreur! »</i></p>	<p>Ber! křikl bůh, však rci mi, co jen si počneš s nimi? Ďas v chechtu: S nimi sem!</p>	<p>„<i>Ber! zařval Bůh otec, Nebudeš vědět, co s nimi! Ďábel řekl: chyba!“</i></p>
<p><i>Et ricanant sous cape, Il fit de l'un un pape De l'autre un empereur.³⁵</i></p>	<p>A nepřemýšlel mnoho, papežem udělal toho, a toho císařem!³⁶</p>	<p><i>A směje se pod vousy, Učinil z jednoho papeže Z druhého císaře.</i></p>

Victor Hugo se v básni navází nejen do Napoleona III., ale i do tehdejšího papeže Pia IX., vlastním jménem Giovanni Maria Mastai-Ferreti (papežem v letech 1846-1878).

³⁵ HUGO, Victor. *Chanson*. In: HUGO, Victor. *Les Châtiments*. Œuvres complètes – 122 titres. Arvensa Editions, verze pro Kindle. Lokace 109508 (z 332148).

³⁶ HUGO, Victor. *Píseň*. In: VRCHLICKÝ, Jaroslav (ed. a překl.). *Poesie francouzská nové doby*. Praha: Ed. Grégr, 1877, s.156-7.

Zajímavé je všimnout si rozlišnosti v diakritice. Zatímco Hugo užil dva vykřičníky ve druhé sloce, Vrchlický ani jeden, za to vložil do básně řečnickou otázku. Vykřičníku užil také v samém závěru, aby tak umocnil údernost celé básně.

Z překladu zcela zmizelo slovo „*hai*“ - nenáviděný. Vrchlický užívá zvolání „*Hoj!*“, což mění poetiku celého verše, kde není po bujarém zvolání ani stopa, avšak uchovává podobnost zvukovou - [ai] - [hoj] a grafickou.

Ve druhé sloce slovo „*mince*“ může mít dva významy: buď značí hubenost, jak v překladu Vrchlického, nebo bezvýznamnost osoby, což by více odpovídalo záměru básníka. „*Petit prince*“ by se v tomto případě lépe přeložilo jako „*princátka*“ než „*malý princ*“. Vrchlický mu navíc přisuzuje, že je „*pln podvodů a zrady*“ – v originálu nic takového není. V tom vidíme asi největší prohřešek vůči originálnímu textu.

Z výrazu „*za vděk vzíti / d'as musel oběma*“ vyplývá, že je to spíše nutné zlo, ne výhra. Stejně tak se vytratil posměch boha: „*Nebudeš vědět, co s nimi!*“ a stejně posměšné zvolání „*Chyba!*“ Místo toho nám překlad nabízí spíše zvědavou otázku: „*však rci mi, / Co jen si počneš s nimi?*“ Vrchlický spojuje přímou řečí v celek dva verše, které mají být více samostatné. V originále se ďábel směje potměšile a potají při rozdělování rolí mezi papeže a císaře, v překladu se směje otevřeně při odpovědi.

Vrchlickému se i přes některé jazykové ústupky podařilo zachovat rým a rytmus; báseň je rytmická a svižná. Jak jsme již zmínili v předchozí části práce, sklidil za překlad Huga nebyvalou chválu od svých současníků. Byť i ti zmiňovali lehký odklon od původního významu a bohatou fantazii Vrchlického, což však omlouvali nutností uchovat prozodické vlastnosti básní.

Později se ke kritice svých překladů vyjádřil takto: „*Jsem z těch starých šosáků, kteří ještě myslí, že forma jest nerozlučitelnou částkou obsahu, a proto jsem se snažil tuto stejně vedle obsahu zachovati. Víím, že nové doktriny krčí nad tímto způsobem pohrdlivě rameny a žádají jen překlady otrocky věrné – tedy prosaické. Ale pak bych raději vůbec nepřekládal. Rhythmovaná mluva prosaická, kterou zde zastánci nového směru doporučují, zdá se mi novým a ještě*

nebezpečnějším kamenem urážky; pak to není »ani žába ani pulec« jako vůbec tak zvanou »báseň v prose« pokládám za největší nestvůru stylistickou.“³⁷

Závěrem lze tedy říci, že minimálně v této básni se Vrchlický držel originálu při vytváření rýmů a překládal co možná tak, aby vystihl obsah básně. Tam, kde si pomohl některými výrazy nebo naopak jiné vynechal (*Bůh otec X bůh*), učinil tak právě z důvodu zachování rytmu a rýmu. Nalezneme zde několik významových posunů; nejvýraznější odchylka je v důrazu na jednotlivá slova a v užití diakritiky. Jedná se o Vrchlického rané překladatelské a básnické pokusy, což je také nutné mít na paměti.

---

³⁷ VRCHLICKÝ, Jaroslav. *Z cizích Parnassů*. Praha: Bursík + Kohout, 1895, s.14-15.

6 Rozbor překladu Edmonda Rostanda

Jaroslav Vrchlický je autorem vůbec prvního českého překladu světově proslulého veršovaného dramatu *Cyrano z Bergeracu* od francouzského dramatika a současníka Vrchlického Edmonda Rostanda (1868–1918).³⁸ Jaroslav Vrchlický překlad uveřejnil hned následující rok po premiéře v roce 1898. Někteří jej dokonce považují za jeho nejlepší překlad; důkazem toho budiž, že spousta replik zlidověla. Dalšího překladu se *Cyrano* dočkal až v polovině 70. let díky Jindřichu Pokornému.

Nebýt této hry, Edmond Rostand by nejspíše zůstal znám pouze v zemi galského kohouta. Nicméně premiéra 28. prosince 1897 znamenala triumf. Hra se dočkala stovek repríz, knižní vydání statisícových nákladů. V díle doznívá kouzlo romantiky a patos, s jakým mluví hrdinové podobní hrdinům z her Corneille, láska k vlasti a ženě byly hlavními důvody úspěchu. Kromě toho to byla příležitost pro herce, jelikož hra nabízí velké role, o které byl (a je stále) velký zájem. U nás se *Cyrana* zhostili např. Eduard Vojan, Otomar Krejča, Jaromír Hanzlík nebo v posledním zpracování pak Martin Stropnický (na půdě Vinohradského divadla pod názvem *Cyrano!! Cyrano!! Cyrano!!* v úpravě Pavla Kohouta).

Edmond Rostand na nedatovaném portrétu.

Děj asi není třeba dlouze představovat: Hrdý Gaskoňec *Cyrano*, proslulý svým nosem a silou, je zamilován do své sestřenice Roxany. Jelikož se nepovažuje za hodna její lásky, nikdy se jí nesvěří. Když se mu navíc dívka vyzná, že miluje

³⁸ Portrét neznámého autora. Unknown. *Edmond Rostand*. In: Edmond Rostand. *Wikimedia commons* [online]. [cit. 2018-01-12]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edmond_Rostand.jpg

hezkého kadeta Kristiána, rozhodne se Cyrano mladíkovi pomoci. Radí mu s milostnými dopisy i verši, které sklízí úspěch, dokonce dvojici pomůže uzavřít sňatek. O Roxanu usiluje zároveň i žárlivý hrabě de Guiche, který pošle Kristiána do války ještě před naplněním svatební noci. Cyrano odchází s ním, odhodlán Kristiána bránit a zároveň posílat jeho jménem denně dopisy Roxaně. V bitvě je Kristián smrtelně zraněn. Umírá před zraky Roxany, která přijela na bojiště. Kristián prosí Cyrana, aby řekl pravdu, ten však vytrvá ve lži a naopak Roxaně potvrdí hloubku Kristiánovy lásky. Po smrti milého odchází dívka do kláštera, kde jí po dlouhá léta Cyrano navštěvuje. Před jednou návštěvou je těžce zraněn, přesto na schůzku dorazí. Roxana ho přiměje přečíst dopis, o kterém se domnívá, že jej napsal Kristián. Když však vidí, že jej Cyrano nečte, ale přednáší z paměti, dojde jí, jakou chybu udělala a kdo je její pravá láska. Cyrano umírá.

Hned v úvodu nalezneme několik odchylek od předlohy. První z nich je vynechání roku, ve kterém se příběh odehrává. V pasáži, která nás přivádí na první scénu, Vrchlický vůbec nerespektuje dělení do odstavců, což znepráhledňuje vnímání scény. Překlada Vrchlického dominuje v nepřímé řeči knižní kultivovaný styl s postponovanými přívlastky shodnými (*sál hotelu burgundského; k účelům divadelním; znak královský*). Oproti tomu přímá řeč je vedena adekvátně situaci – břitce a úsečně v úvodní promluvě mušketýrů a osazenstva divadla:

GARDISTA: (<i>přicházející květinářce</i>) Tak krásné přitmní tu, ještě tak krasavičku!	UN GARDE, <i>à une bouquetière qui s'avance.</i> C'est gentil de venir avant que l'on n'éclaire !... (<i>Il lui prend la taille.</i>)
1. KAVALÍR: (<i>raněn</i>) Tak!	UN DES BRETTEURS, <i>recevant un coup de fleuret.</i> Touche !
1. LOKAJ: Eso!	UN DES JOUEURS. Trèfle !
GARDISTA: Pusu!	LE GARDE, <i>poursuivant la fille.</i> Un baiser !
KVĚTINÁŘKA: Ne!	LA BOUQUETIÈRE, <i>se dégageant.</i> On voit !...
GARDISTA: (<i>přicházející květinářce</i>) Kdo tady zřel by nás?	LE GARDE, <i>l'entraînant dans les coins sombres.</i> Pas de danger !
MUŽ: (<i>usedne na zem ve středu jiných, kteří rovněž přinesli své</i>)	UN HOMME, <i>s'asseyant par terre avec d'autres porteurs de provisions de bouche.</i> Lorsqu'on

<i>zásoby</i>) Lze dobře najíst se, když přijdem dřív než včas. ³⁹	vient en avance, on est bien pour manger. ^{40, 41}
--	---

Melodramaticky pak působí verše tam, kde Cyrano skládá básně pro Roxanu namísto Kristiána:

ROXANA: Ach, nikdy nemluvil jste takto posavad!	ROXANE. Vous ne m'aviez jamais parlé comme cela !
CYRANO: Od šípů dále dnes, od toulců, od pochodní ku svěží bystřině – to je tak staromódní!	CYRANO. Ah ! si loin des carquois, des torches et des flèches,
Než kapku po kapce z náprstku dvornosti píti,	On se sauvait un peu vers des choses... plus fraîches !
ať duše raději se v celé moře zřítí,	Au lieu de boire goutte à goutte, en un mignon
já chtěl bych vidět dnes, jak v jedné melodii	Dé à coudre d'or fin, l'eau fade du Lignon,
toku života se naše duše zpíjí! ⁴²	Si l'on tentait de voir comment l'âme s'abreuve
	En buvant largement à même le grand fleuve ! ^{43, 44}

³⁹ ROSTAND, Edmond. *Cyrano z Bergeracu*. Praha: Družstvo Máje, 1947, s.20.

⁴⁰ ROSTAND, Edmond. *Cyrano de Bergerac*. Bibebok, Verze pro Kindle, s.6.

⁴¹ Doslovný překlad:

GARDISTA, *květinářce, která se blíží*. Je milé přijít předtím, než se rozsvítí!... (*Bere ji kolem pasu.*)

JEDEN Z BITKAŘŮ, *kteří dostal ránu fleretem*. Zasáhni!

JEDEN Z HRÁČŮ. Kříže!

GARDISTA, *pronásleduje dívku*. Pusu!

KVĚTINÁŘKA, *vyproštující se*. To se uvidí!...

GARDISTA, *zavlékaje ji do temných zákoutí*. Žádné nebezpečí!

MUŽ, *usazuje se na zem s dalšími muži, kteří přinesli něco k zakousnutí*. Když člověk přijde dřív, než má, je dobře se najíst.

⁴² ROSTAND, Edmond. *Cyrano z Bergeracu*. Praha: Družstvo Máje, 1947, st.133.

⁴³ ROSTAND, Edmond. *Cyrano de Bergerac*. Bibebok, Verze pro Kindle, s.88.

⁴⁴ Doslovný překlad:

ROXANA. Nikdy jste se mnou takhle nemluvil!

CYRANO. Ach! tak daleko od toulců, pochodní a šípů.

Člověk se uchyloval tak trochu k věcem... více svěžím!

Místo toho, aby pil kapku po kapce, z drobného

Náprstku z jemného zlata, mdlou vodu z Lignonu,

Vraťme se nyní k první ukázce. První, co nás zarazí je, že Vrchlický vynechává některé poznámky (*Il lui prend la taille*. – bere ji kolem pasu; *poursuivant la fille* – pronásleduje dívku atd.) Domníváme se, že by k takovým výpustkám docházet nemělo. I když to není zásadní pro děj a řečový proud, přeci jen to dokresluje situaci. Zajímavý je i samotný překlad postav – *bretteur* je ten, kdo se rád bije a ohání kordem; zde máme *kavalíra*, tedy šlechtice nebo gentlemana, což je bez bližšího povahového určení téměř protimluv. Místo hráče – *joueur* – užívá překlad *lokaje* (fr. *laquais*).

Další odchylky od originálu najdeme i v přímé řeči: Tam, kde gardista v originále říká, že je lépe přijít předtím, než se rozsvítí, překlad rovnou volá po krásné dívce. Gardistovo zvolání „*Žádné nebezpečí!*“ Vrchlický interpretuje otázkou „*Kdo tady zřel by nás?*“, které nevyjadřuje totéž, co originál. Nabízí se proto otázka, proč se k takovým změnám překladatel uchýlil.

Ve druhé ukázce máme verš „*On se sauvait un peu vers des choses... plus fraîches!*“, tedy „*Člověk by se utekl k něčemu... více svěžímu!*“ Nikde žádná zmínka o bystřině a staromódnosti! Popíjení mdlé vody z Lignonu z roztomilého zlatého náprstku se změnilo v popíjení z náprstku dvornosti. Tam, kde mu to vyhovuje kvůli rýmu, prohazuje slovosled (*šíp – toulec – pochodeň X toulec – pochodeň – šíp*).

Ve svých verších Vrchlický používá zkratku (*moh', říc', neb, přec*), obrácený slovosled (*Zde důvod nevidím a též ni prostředek*) i knižní formu infinitivu zakončenou *-ti*, zvláště pak, hodí-li se mu to k následujícímu rýmu (*táhnouti – nermoutí*).

Zde ještě pro srovnání úryvek, který patří k nejslavnějším z celého díla:

<p>CYRANO: (<i>zavře na chvíli oči</i>) Tak, rýmy své již mám... zde stojím připraven! <i>(provází vše, co říká, přiměřenými posunky)</i></p>	<p>CYRANO, <i>fermant une seconde les yeux.</i> Attendez !... je choisis mes rimes... Là, j'y suis. <i>(Il fait ce qu'il dit, à mesure.)</i></p>
---	---

Pokud se někdo pokusí vidět, jak se duše obcerstvuje
 pitím z plna hrdla z řeky!

<p>Svůj širák odhazuji v dáli, Necht' s grácií tam leží on! Plášť zvolna spouštím, jenž mě halí, a tasím – luzný těla sklon, elegantně jak seladon. A hbitě, jako Scaramouche, Dej pozor, tys mi Myrmidon! Při posláni tě bodnu už! (<i>První zkrřížení zbraní.</i>)⁴⁵</p>	<p>Je jette avec grâce mon feutre, Je fais lentement l'abandon Du grand manteau qui me calfeutre, Et je tire mon espadon ; Elégant comme Céladon, Agile comme Scaramouche, Je vous préviens, cher Mirmydon, Qu'à la fin de l'envoi je touche ! (<i>Premiers engagements de fer.</i>)⁴⁶</p>
--	---

Uvádíme zde také doslovný překlad úryvku, na kterém je patrné Vrchlického umění překladu. Kdyby se držel doslovného převodu, vyzněl by text následovně:

CYRANO, *zavírá na vteřinu oči.*
Počkejte! ... Volím své rýmy... Tady, jsem zde.
(*S mírou provádí, co říká.*)
S grácií odhazuji svůj klobouk,
Pomalů se zříkám
Velkého pláště, který mě obepíná,
A tasím svůj meč;
Elegantní jako seladon,
Hbitý jako Scaramouche,⁴⁷
Varuji vás, drahý Mirmydone,⁴⁸
Že na konci posláni bodám!
(*První zkrřížení zbraní.*)

I zde vidíme hlavní odchylky v interpunkci, nicméně zbytek překladu věrně dodržuje myšlenky originálu, včetně odkazů na seladona, Scaramouche a Mirmydona. Jde tedy vidět, že v těch zásadních pasážích se překladatel drží

⁴⁵ ROSTAND, Edmond. *Cyrano z Bergeracu*. Praha: Družstvo Máje, 1947, s.52-3.

⁴⁶ ROSTAND, Edmond. *Cyrano de Bergerac*. Bibebook, Verze pro Kindle, s.29-30.

⁴⁷ Postava z comedie dell'arte, často drobného bitkaře, který se naparuje, ale z bitek utíká nebo je poražen.

⁴⁸ Myrmidoni byl národ zmiňovaný v řecké mytologii; nejznámějším z rodu byl Achilles. Myrmidoni. *Wikipedia* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Myrmidoni>

původního textu a nestává se spoluautorem, který mění význam veršů. Vhodně nahradil přídavná jména příslovci (*elegantně, hbitě*).

Z uvedeného vyplývá, že se Jaroslav Vrchlický dopustil při překladu této divadelní inscenace největšího množství drobných odchylek od originálu (zejména v pojmenování postav, vypouštění popisných pasáží a diakritice) a zapojil svou fantazii a tvůrčí činnost. Kritika a veřejnost však tento překlad přijala s nadšením, což vypovídá o tom, že se lze v případě překladů dopouštět úprav, které neovlivní obsah a kdy kvalita originálu neutrpí. Pokud by totiž překládal doslovně, „strojově“, hrozilo by, že by text ztratil mnoho ze své poetiky (viz ukázka doslovného překladu výše).

7 Shrnutí k rozborům

V předchozích třech kapitolách jsme se snažili poukázat na pestrost překladů, kterým se Jaroslav Vrchlický v rámci jednoho jazyka věnoval. Z dlouhé řady originálních textů byly vybrány tři, všechny od oceňovaných autorů, jejichž překlady byly a stále jsou vždy očekávány s napětím, jaký bude výsledek. Guy de Maupassant zde zastupuje se svou naturalistickou povídkou prózu, která se vyznačuje strohostí, ale zároveň precizností. Victor Hugo, považovaný dodnes za jednoho z největších básníků všech dob, ovlivnil nejednu generaci literátů, včetně Vrchlického. Jeho *Píseň* je kritikou napoleonského režimu a pletich v církvi. Edmond Rostand na rozdíl od Huga nemá na kontě desítky děl, která by patřila do zlatého fondu, za to napsal jedno, které jej proslavilo a jehož hlavní postava zlidověla.

Pro ty, kteří nemají možnost srovnání s originálem, jsou překlady Vrchlického skvělým způsobem, jak se seznámit s cizí literaturou. Umění, s jakým skládá verše či převádí dialogy, si zaslouží ocenění, zejména pro virtuozitu a bohatost slovníku. Nicméně, musíme připustit i kritiku, a to tam, kde se Vrchlický příliš vzdaluje od předlohy a uplatňuje své vlastní tvůrčí psaní. Chápeme, že mu to bylo vytýkáno a že musel čelit ostrým útokům. Jako celek však překlady drží myšlenku i styl originálu, což se mnohdy nedá říct o nově vznikajících, někdy až strojových překladech. Na rozdíl od jiných jsou jeho překlady napsané čistou češtinou, živé a čitelné dodnes.

8 Závěr

Jaroslav Vrchlický se do dějin české literatury nesmazatelně zapsal svou komplexní činností spisovatele, básníka, dramatika a překladatele. Svůj kladný vztah k západním kulturám projevoval již od svého mládí. Za svůj vzor si zvolil Victora Huga, francouzského barda, který prostupuje francouzskou kulturní scénou celé 19. století a je dodnes ceněn jako velikán. Byť se Vrchlickému s nástupem mladé kritické školy nedostávalo uznání, pozdější autoři a kritici jej vnímali a stále vnímají jako jednu z největších postav české literatury přelomu 19. a 20. století.

Pokud jde o teorii překladu, tak překladem literárního díla rozumíme komplexní umění, které zahrnuje jak správné pochopení originálu, tak schopnost transformovat ho do jazyka nového, a to způsobem, aby byl zachován myšlenkový obsah a dojem, jaký dílo vyvolává v originále. Překladatel musí být nadán citem pro jazyk, jeho rytmus a variace. Překlad prózy se jeví jednodušší, jelikož v poezii a veršovaném dramatu je potřeba – je-li to možné – být věrný metru, rýmu a stále přitom myslet na obsah původního textu...

V osobě Jaroslava Vrchlického našla česká literatura schopného překladatele, který svým záběrem zprostředkoval srozumitelným, poetickým a vybroušeným jazykem českému čtenáři celou řadu zásadních děl. Pokud se někdy odchýlil od originálu a nechal se unést svým tvůrčím zápalem na úkor původního díla, stalo se tak zejména v poezii a dramatu, kde je těžší dodržet všechny zákonitosti originálu. Na všech ukázkách jsme se snažili poukázat na některé odchylky, zároveň ale vnímáme uvedené překlady jako kvalitní, držící se myšlenky a francouzské formy. Velkou zásluhu pak nakonec shledáváme ve výběru textů, které českým čtenářům zprostředkoval.

9 Použitá literatura a zdroje

a) Primární zdroje

- **HUGO, Victor.** *Les Châtiments. Œuvres complètes – 122 titres.* Arvensa Editions. Kindle books.
- **MAUPASSANT, Guy de.** *Yvetta.* Překlad: Jaroslav Vrchlický. 2. vydání. Praha: Jos. R. Vilímek, 1925.
- **MAUPASSANT, Guy de.** *Yvetta.* Překlad: Břetislav Šorm. 2. vydání. Praha: Mladá fronta, 1976.
- **MAUPASSANT, Guy de.** *Yvette* [online]. Maupassant par les textes. Dostupné z: <http://maupassant.free.fr/cadre.php?page=oeuvre>
- **ROSTAND, Edmond.** *Cyrano z Bergeracu.* Překlad: Jaroslav Vrchlický. 2. vydání. Praha: Družstvo Máje, 1947.
- **ROSTAND, Edmond.** *Cyrano de Bergerac.* Bibebbooks. Kindle books.
- **VRCHLICKÝ, Jaroslav (ed.)** *Poesie francouzská nové doby.* Překlad: Jaroslav Vrchlický. Praha: Ed. Grégr, 1877.

b) Sekundární zdroje

- **ČERMÁK, Josef, Bohuslav ILEK a Aloys SKOUMAL (ed.).** *Překlad literárního díla.* Sborník současných zahraničních studií. 1. vydání. Praha: Odeon, 1972.
- **DUNOVSKÝ, Jan.** *Z umělecké besedy* [online]. Květy 1, ročník 1879, s.250. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:9eb04d30-9b2e-11e0-9020-000bdb925259?page=uuid:bb2669a0-92a9-11e0-b872-000bdb925259>
- **LEVÝ, Jiří.** *O některých zákonitostech překladatelské činnosti* [online]. Slovo a slovesnost, ročník 14 (1953), číslo 2. str. 63-80. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=707>

- **LEVÝ, Jiří.** *Umění překladu*. 2. vydání. Praha: Panorama, 1983. ISBN 505-21-825.
- **MUNDEVOVÁ, Lenka.** *Povídky z díla Guy de Maupassanta v českých překladech* [online]. Diplomová práce. FF UK. Praha, 2012. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/89656/?lang=en>
- **NOVÁK, Arne.** *Zvony domova a Myšlenky a spisovatelé*. Olomouc: Novina, 1940.
- **PECHAR, Jiří.** *Poezie V. Huga v překladech J. Vrchlického* [online]. Slovo a slovesnost, ročník 22 (1961), číslo 3. str. 186-198. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=1117>
- **POHORSKÝ, Miloš (red.)** *Dějiny české literatury III* [online]. Praha: ČSAV, 1961. Dostupné z: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/dejiny/hcl/dcl3/14.pdf>
- **ŠALDA, F. X.** *Souborné dílo F. X. Šaldy, 1908-1909* [online]. Svazek 16. Praha: Československý spisovatel, 1953. Dostupné z: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/soubory/FXS/KP7/205.pdf>
- **VRCHLICKÝ, Jaroslav.** *Devět kapitol o novějším románu francouzském*. Praha: Nakl. Bursík + Kohout, 1900.
- **VRCHLICKÝ, Jaroslav.** *Z cizích Parnassů*. Praha: Nakl. Bursík + Kohout, 1895.
- **ZAPLETALOVÁ, Klára.** *Vrchlického překlady francouzské poezie* [online]. Bakalářská práce. FF JUČB. České Budějovice, 2012. Dostupné z: https://theses.cz/id/76w4fm/Zapletalova_Klara_BP.pdf

c) Internetové zdroje

- Victor Hugo. *Databáze překladů* [online]. Dostupné z: <http://www.databaze-prekladu.cz/autor/jn19990003739>
- Jaroslav Vrchlický. *Dějiny české literatury* [online]. Dostupné z: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data/prirucky/obsah/CS/127.pdf>
- Nomination Database. *Nobel Prize* [online]. Dostupné z: http://www.nobelprize.org/nomination/archive/show_people.php?id=9908

- F. X. Šalda. *F. X. Šalda* [online]. Dostupné z: <http://fxsalda.ff.cuni.cz/welcome.php?MenuID=1&Detail=1&ItemID=1>
- Ernest Denis. *Wikipedia* [online]. Dostupné z: https://fr.wikipedia.org/wiki/Ernest_Denis

d) Zdroje obrázků

- **NADAR.** Guy de Maupassant. In: Guy de Maupassant. *Wikimedia commons* [online]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Maupassant_2.jpg
- **Unknown.** *Edmond Rostand*. In: Edmond Rostand. *Wikimedia commons* [online]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edmond_Rostand.jpg
- **VILÍMEK, Jan.** *Jaroslav Vrchlický*. In: Jaroslav Vrchlický. *Wikimedia commons* [online]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Vil%C3%ADmek_-_Jaroslav_Vrchlick%C3%BD.jpg
- **VILÍMEK, Jan.** *Victor Hugo*. In: Victor Hugo. *Wikimedia commons* [online]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Vil%C3%ADmek_-_Victor_Hugo_HL.jpg

Projektová část bakalářské práce

1 Knižní almanach překladů

V projektové části bakalářské práce se budeme zabývat možností realizace tištěného výstupu, který by se dotýkal tématu a částečně ze samotného textu vycházel.

Jelikož po sobě Jaroslav Vrchlický – překladatel – zanechal množství materiálu ke zkoumání, domníváme se, že by bylo užitečné a zajímavé publikovat srovnávací almanach jeho překladů z francouzského jazyka, zahrnout do publikace obsáhlý úvod o přístupu Vrchlického k překladům, o percepci soudobou kritikou i dnešním nazíráním na jeho texty.

Protože chceme demonstrovat překlady v porovnání s originály, bylo by vhodné, kdyby celá publikace byla dvojjazyčná, tedy česko-francouzská.

Pokud jde o editorský tým, oslovili bychom absolventky romanistiky Mgr. Lenku Šíkovou, Mgr. Evu Fernández de Jesús a absolventku translatologie Mgr. Petru Laufkovou (všechny FF UK). Bude-li to práce vyžadovat, plánujeme zapojit studenty romanistiky na PedF UHK.

Osnova almanachu by byla následovná:

1. *Teoretický úvod* (představení Jaroslava Vrchlického v roli překladatele, jeho tvůrčí vývoj, percepcie kritiky a čtenáři u nás, případně vnímání Vrchlického ve Francii)

Rozsah: cca 35 + 35 stran (česká + francouzská verze)

Pro teoretický úvod bychom mohli použít teoretickou část této práce, náležitě rozpracovanou a doplněnou o recepci Vrchlického ve Francii.

2. *Překlady poezie* (přehled autorů, kterými se Vrchlický zabýval, sbírky, které v jeho překladu vyšly)

a. *Ukázky* (porovnání originálu s překladem Vrchlického s přihlédnutím k doslovnému českému překladu)

b. *Komentář romanisty* k možnostem výkladu problematických pasáží

- c. *Komentář rodilého mluvčího* se znalostí češtiny k poetickým významům originálu a jejich dodržení v češtině

Rozsah: cca 20 + 20 stran (česká + francouzská verze)

Pro ukázky můžeme vybírat u autorů, jejichž básně Vrchlický publikoval ve sbírce *Poezie francouzská nové doby*, tj. např. Arthur Rimbaud, Charles Baudelaire, Victor Hugo, Maxim Du Camp, Théophile Gautier, Alphonse de Lamartine aj. Zajímavé by bylo rovněž srovnání překladů vzhledem k době jejich vzniku, tedy z raného a pozdního období.

3. *Překlady prózy* (přehled autorů, kterými se Vrchlický zabýval, knihy, které v jeho překladu vyšly)

- a. *Ukázky* (porovnání originálu s překladem Vrchlického, doslovným českým překladem, u zvolených ukázek s dalšími existujícími překlady tam, kde je překlad výrazně odlišný a nese nějaké signifikantní prvky)

- b. *Komentář romanisty* k problematickým pasážím

Rozsah: cca 35 + 35 stran (česká + francouzská verze)

Ukázky můžeme vybírat mezi povídkami Guy de Maupassanta, dobrodružnými romány Alexandra Dumase či román *vášně Červená lilie* od Anatola France. Cílem je ukázat průřez různými žánry. Ukázky by tak neměly překročit rozsah pět stran (v jedné jazykové mutaci).

4. *Překlady dramatu* (přehled autorů, kterými se Vrchlický zabýval, knihy, které v jeho překladu vyšly či hry, které se hrály)

- a. *Ukázky* (porovnání originálu s překladem Vrchlického, doslovným českým překladem, u zvolených ukázek s dalšími existujícími překlady)

- b. *Komentář romanisty* k problematickým pasážím

- c. *Komentář rodilého mluvčího* se znalostí češtiny k jeho vnímání českého X francouzského textu

Rozsah: cca 35 + 35 stran (česká + francouzská verze)

Zde by mohly být ukázky z Rostanda či Hugova dramatu *Hernani*.

5. Závěrečné slovo romanisty a rodilého mluvčího (shrnutí poetiky, vyhodnocení správnosti překladů a jejich vnímání, význam překladů Vrchlického a jejich postavení v české literatuře)

Rozsah: cca 20 + 20 stran (česká + francouzská verze)

Rozsah almanachu by neměl překročit 200 fyzických stran formátu A5, 300 normostran (kde 1 NS = 1800 znaků včetně mezer).

Zde je ukázka, jak by mohla vypadat dvojstrana věnovaná poezii:

<p>Un jour, Dieu sur sa table Jouait avec le diable Du genre humain hai Chacun tenait sa carte L'un jouait Bonaparte Et l'autre Mastai.</p> <p>Un pauvre abbé bien mince! Un méchant petit prince, Polisson hasardeux Quel enjeu pitoyable! Dieu fit tant que le diable Les gagna tous les deux.</p>	<p>Kdys u jednoho stolu bůh s ďáblem hráli spolu, o lidstvo sázka je. Hoj, letí vzhůru karta! Mělť pán bůh Bonaparta a ďábel Mastai.</p> <p>Kněz vychrtlý, princ mladý, pln podvodů a zrady, odvážný ničema. Můž' horší sázka býti? bůh hrál, že za vděk vzíti ďas musel oběma.</p>
<p>[prostor pro komentáře a poznámky ve francouzštině]</p>	<p>[prostor pro komentáře a poznámky v češtině]</p>

Romanistou máme na mysli erudovanou osobu, zabývající se francouzským jazykem, překladem a literaturou. Může se jednat i o komparativního lingvistu. Zde bychom neváhali oslovit někoho z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, z Ústavu románských studií či Translatologie. Básnickými texty a překlady se zabývá např. doc. PhDr. Václav Jamek, jehož přednášky jsme měli možnost navštívit, či PhDr. Jovanka Šotolová, PhD, která stojí za webem iliteratura.cz. Pokud by se nikdo z nich kvůli své pracovní vytíženosti do práce na almanachu zapojit nechtěl, nebyl by nejspíš problém obrátit se na vyučující z Pedagogické fakulty UHK, kteří se zabývají teorií literatury a interpretací veršů, případně by to připadlo na některého z editorů.

Rodilým mluvčím či osobou se znalostí jazyka na úrovni rodilého mluvčího zde myslíme nejlépe někoho, kdo má přehled o francouzské i české kultuře (Chantal Poulain, Emma Smetana), případně se sám věnuje psaní, překladům (Alena Meas, Češka píšící ve francouzštině, nebo Guillaume Basset, autor žijící v Praze a kterému vyšla v roce 2017 dvojjazyčná sbírka veršů).

2 Možnosti grantového financování projektu a návrh rozpočtu

Almanach spojující v sobě překlady Jaroslava Vrchlického a původní tvorbu předních francouzských autorů 19. století by mohl být publikačně zajímavý nejen pro Ministerstvo kultury České republiky, ale i pro Francouzský institut, respektive Velvyslanectví francouzské republiky. Všechny tyto možnosti je třeba zvážit a prověřit.

Ministerstvo kultury poskytuje dotace nestátním neziskovým organizacím mj. v oblasti literatury; dotační řízení se vypisují zpravidla počátkem září.⁴⁹ Knižní publikace – almanach spadá do kategorie neperiodických publikací. Pro rok 2017 byly vypsány tyto tematické okruhy:

1. Podpora vydávání české literatury
- 2. Podpora vydávání původních i překladových děl z okruhu disciplín literární vědy či do literární vědy přesahujících**
3. Podpora vydávání uměleckých debutů české literatury
4. Podpora vydávání uměleckých literárních děl překladové literatury
5. Podpora vydávání náročných kritických edicí a spisů
6. Podpora vydávání uměleckých děl české ilustrované literatury pro děti a mládež
7. Podpora vydávání knih v textově obrazové podobě – komiksy

Náš projekt spadá svým literárněvědným přesahem do druhého okruhu, který podporuje víceleté projekty v literárněvědných disciplínách, zároveň přesahuje do okruhu 1 a 4.

Žadatelem pak může být právnická i fyzická osoba, tedy i sám autor vydávající knihu vlastním nákladem.

---

⁴⁹ Dotační řízení. *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. [cit. 2017-07-12]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/dotacni-rizeni-25.html>

Formální žádost musí obsahovat (1) vyplněný formulář žádosti, (2) rozpočet projektu s rozpisem nákladů na předepsané položky. Rovnou musejí být specifikovány vydavatelské parametry. Dále (3) popis projektu formou anotace či konceptu, (4) orientační tiskárenskou kalkulaci, (5) rozsáhlejší ukázkou z díla, (6) odborný posudek, (7) profesní profil editora.

Cílem této projektové části ovšem není předložení hotového projektu grantové komisi, jelikož jsme rozebírali z každé skupiny jen jedno dílo pro ilustraci.⁵⁰ Navíc v době psaní práce není vypsán nový grantový projekt na příští rok, tudíž ani nejsou zveřejněny formuláře žádostí o dotace. I proto se budeme zabývat jen částí výše zmíněných bodů.

Příloha A obsahuje oficiální formulář žádosti o dotaci. Z výsledků prvního kola dotačního řízení v roce 2017, kdy dotaci získalo 224 projektů, vyplývá, že průměrná schválená výše dotace byla 71.571,- Kč.⁵¹ V okruhu *Podpora vydávání původních i překladových děl z okruhu disciplín literární vědy či do literární vědy přesahujících* pak činí průměr 94.962,- Kč (rozděleno mezi 26 projektů). Protože námi navrhovaný projekt vychází ze studentské práce, požadujeme v žádosti dotaci ve výši 70.000,- Kč. S dalšími finančními zdroji zde nepočítáme, i když je samozřejmě možné, že některá z oslovených institucí do rozpočtu přispěje.

Jelikož by se mělo jednat o spolupráci více osob z řad studentů, nacenili jsme částku určenou na symbolické odměny za ediční činnost, překlady a redakci publikace na 20 000,- Kč. U kalkulace překladu do francouzštiny vycházíme z nacenění 285,- Kč za normostranu textu a tedy částkou 8.550,- Kč; pro překlad počítáme se 30 normostranami první teoretické části almanachu. Zbývá část bude tvořena původními texty ve francouzštině či texty, které mohou být přeloženy studenty – v takovém případě by vše prošlo alespoň dvojí interní korekturou v rámci edičního týmu.

Částku 10.000,- Kč jsme vyhradili na honoráře za recenzní posudky a komentáře oslovených romanistů, translatoLOGŮ, frankofonních umělců a rodilých mluvčích (počítáme max. pět osob á 2.000,- Kč). Jelikož se jedná o autora, od jehož

---

⁵⁰ Nicméně realizace by byla možná např. během navazujícího studia, například i ve spolupráci s francouzskou filologií. Projekt si jistě zaslouží hlubší výzkum a zapojení překladatelů či lingvistů.

⁵¹ Dotační řízení na rok 2017 – Oblast literatury. *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. [cit. 2017-07-12]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/dotacni-rizeni-na-rok-2017-oblast-literatury-1507.html>

úmrtí uplynulo více jak 70 let, nevztahují se na jeho díla nároky na licenční poplatky, a to podle § 27 zákona 121/2000 Sb. (Autorský zákon).⁵²

Samotný text almanachu si neřádá složitější grafickou úpravu; vystačíme si s návrhem obálky (odhadovaný honorář 5.000,- Kč), případně drobných fotografií z archivu (Památník národního písemnictví, archiv města Louny). Předtiskovou přípravu a sazbu lze dle našeho mínění zvládnout také s rozpočtem do 8.000,- Kč, a to u stejné společnosti jako tisk. Největší sumu pak tedy pojme samotný tisk a vazba almanachu odhadovaná na 27.000,- Kč (kalkulace provedena u nákladu 300 ks s paperbackovou vazbou a černobílým tiskem v tiskárně DAKACOM.CZ s.r.o.; odhadovaná cena jednoho výtisku je 70,- Kč). Obálka knihy by byla ve vyšší gramáži cca 400 g; knižní blok pak v gramáži 100-150 g dle konečného rozsahu.

Ve shrnutí by tedy návrh rozpočtu vypadal následovně:

Odměny členům realizačního týmu: editace a redakce (korektura)	11.450,- Kč
Překlady	8.550,- Kč
Honoráře – recenzenti a odborní konzultanti	10.000,- Kč
Grafická úprava – obálka	5.000,- Kč
Předtisková korektura, sazba	8.000,- Kč
Tisk a vazba	27.000,- Kč
Celková částka	70.000,- Kč

Kromě Ministerstva kultury ČR poskytuje finanční podporu na vydávání překladů také Francouzské velvyslanectví v ČR, potažmo Francouzský institut:

„Literární sekce [IFP, pozn. autora] má za úkol aktivně podporovat šíření aktuální i minulé francouzské tvorby v České republice, a to jak přímou podporou českých nakladatelů prostřednictvím grantového programu F.X. Šalda, jako i

⁵² Zákon č. 121/2000 Sb. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2018-03-14] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121>

prostřednictvím návštěv francouzských autorů u příležitosti již tradičních akcí s literaturou spojených, jako jsou Svět knihy či Noc literatury a další.“⁵³

Francouzský institut v rámci programu podporuje širokou škálu projektů a nabízí tři druhy podpory:

„CÍLE PROGRAMU NA PODPORU VYDAVATELSKÉ ČINNOSTI „F. X. ŠALDA“

- *Zpřístupnit českým čtenářům díla pokládaná za významná nebo reprezentativní a přispět tak k šíření současné francouzské literatury a myšlení*
- *Povzbudit nakladatelství v ambiciózní vydavatelské politice*
- *Podpořit práci překladatelů, a tím napomoci vydávání knih přeložených z francouzštiny*

FORMY PODPORY

Program „F. X. Šalda“ poskytuje podporu ve třech formách:

- *pouze místní dotace*
- *pouze úhrada autorských práv, úhrada autorských práv + místní dotace*

Výše dotace není předem pevně stanovena, závisí na celkovém rozpočtu k dispozici pro daný rok. Ročně Francouzský institut tímto způsobem podpoří 10-15 projektů.

JAKÉ KNIHY PROGRAM PODPORUJE?

Mezi knihami vydanými v rámci Programu F. X. Šalda převládají sice autoři 20. století, literární díla a publikace z oblasti humanitních a společenských věd, avšak program je otevřen pro všechny žánry. Přijímány jsou také projekty z oblasti komiksu, literatury pro děti a mládež, přírodních věd...“⁵⁴

Program F. X. Šalda funguje v ČR od roku 1993. V minulosti pomohl k vydání více jak 500 děl překladové literatury. Překlady Vrchlického tak mohou

---

⁵³ Kulturní spolupráce. Knižní. *Francouzský institut v Praze* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://spoluprace.ifp.cz/cz/kulturni-spoluprace-1/knizni/>

⁵⁴ Program F. X. Šalda. *Francouzský institut v Praze* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://spoluprace.ifp.cz/cz/kulturni-spoluprace-1/knizni/program-f-x-salda/>

spadat do tohoto programu a získat určitou (finanční) podporu. V případě finanční podpory by bylo možné nejen lépe ohodnotit práci přispěvatelů a editorů, ale zejména oslovit jedno z renomovaných nakladatelství (např. Garamond, Fra, Dauphin, které ve svém portfoliu mají francouzskou literaturu). Dle Kataríny Hornáčkové z Literární sekce IFP totiž preferují překlady zaštitěné větším nakladatelstvím.⁵⁵

Překlady z francouzštiny podporuje i Centre national du livre, nicméně zde je přímo podmínkou, aby žádost byla podána nakladatelstvím, nikoli autorem.⁵⁶

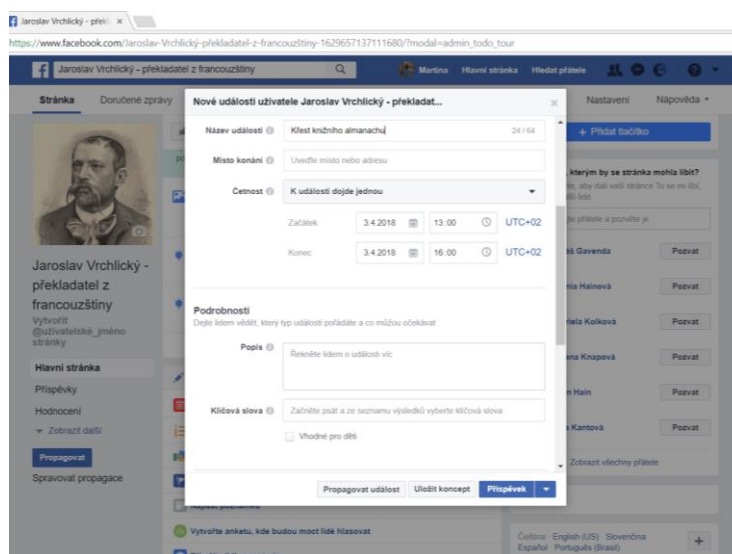
⁵⁵ V Příloze B je formulář žádosti o dotaci, který je, stejně jako formulář rozpočtu, ke stažení na stránkách IFP. Program F. X. Šalda. *Francouzský institut v Praze* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <https://spoluprace.ifp.cz/cz/kulturni-spoluprace-1/knizni-program-f-x-salda/>

⁵⁶ Support programmes for authors and translators. *Centre national du livre* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://www.centrenationaldulivre.fr/en/auteur-traducteur/presentation/>

3 Možnosti prezentace almanachu

Možností, jak prezentovat almanach, je spousta. Nabízí se nová média, veřejná čtení, články a recenze v kulturních rubrikách tištěných a internetových deníků a časopisů, v případě dostatečně zafinancovaného projektu i prezentace pomocí plakátů a veřejné reklamy. V rámci doprovodného programu je možné připravit výstavu na téma vztahu Vrchlického k Francii a doplnit ji soutěží o nejlepší amatérský překlad některého díla, které Vrchlický překládal, či naopak díla Vrchlického do francouzštiny (u této akce si dokážeme představit aktivní spolupráci s Francouzským institutem či jiným frankofonním klubem).

Na internetu je mnoho možností, jak upoutat pozornost na kulturní akci. Dnes je již zcela běžnou praxí založit událost na sociální síti Facebook, kde lze i za minimální náklady získat značný dosah příspěvku, zvláště, je-li pravidelně aktualizován, doplňován a sdílen. Kromě události „Křest knižního almanachu“, lze připravit i další na doprovodné akce (vernisáž výstavy, autorská čtení atd.). V rámci prezentace můžeme nabídnout zájemcům o událost anketu, např. který překlad Vrchlického mají nejraději. I tím se dá zvýšit dosah příspěvku. Nabízí se i možnost využít pozvánky na událost, kterou lze odeslat určitému okruhu uživatelů. Uvažovat jde dále i o Twitteru, který však není u nás tolik rozšířen, nebo Instagramu, kde by se mohly vkládat fotografie a krátká videa.

Návrh na vytvoření facebookové události.

Pro potřeby kulturních rubrik deníků by bylo vhodné vydat tiskovou zprávu, obsahující základní údaje o almanachu a pozvánku na doprovodné akce. Zpráva by měla být objektivně hodnotící, ale zároveň ztraktivnit čtenářům téma a probudit jejich zájem o práci. Příspěvek by se mohl objevit i na portále iliteratura.cz a samozřejmě v portfoliu Databáze knih.

Výstava vyžaduje dostatek poutavého materiálu a prostory pro jejich instalaci. Materiál by bylo možné získat z Památníku národního písemnictví či jiných dostupných archivů. Jednat by se mělo o fotosky, kopie knižních přebalů, fotografie, bibeloty, dopisy... Vycházet můžeme z již dříve realizované výstavy, kterou pořádal Ústav pro českou literaturu AV ČR ve spolupráci s PNP a Literární akademii – Soukromou školou Josefa Škvoreckého v roce 2012, ku příležitosti 160. výročí narození a 100 let od úmrtí Jaroslava Vrchlického.⁵⁷ Výstava obsahovala 15 panelů; pro náš účel by se dalo uplatnit pár z nich, věnovaných životu Vrchlického a jeho překladové tvorbě. Zbytek by se doplnil dalšími materiály z PNP. Jelikož nemá jít o hlavní událost, stačilo by několik vitrín, stojanů či desek, a to dle povahy získaného materiálu. Pokud by vyšla spolupráce s Francouzským institutem (IFP), mohla by výstava proběhnout tam, případně i na akademické půdě univerzity, kde by odpadly náklady na pronájem prostor. U IFP počítáme se spoluprací v podobě poskytnutí prostor kavárny, kde by ostatně mohla probíhat autorská čtení. Výstava by díky své úspornosti mohla být pojata jako putovní.

---

⁵⁷ Celá výstava je ke stažení na stránkách PNP. Jaroslav Vrchlický 1853-1912. *Památník národního písemnictví* [online]. [cit. 2018-03-16]. Dostupné z: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/jaroslav-vrchlicky-1853-1912/>

4 Závěr

Projektová část této bakalářské práce se zabývá myšlenkou vydání almanachu, který by shrnul překladovou tvorbu Jaroslava Vrchlického z francouzského jazyka. Mělo by se jednat o výstup, který bude obsahovat teoretickou část věnovanou překladům obecně, Vrchlickému jakožto autorovi a překladateli a kritické recepci jeho díla. V dalších částech by byly uvedeny konkrétní ukázky s komentáři, a to jak v originálním znění, tak v překladu. Rozsah almanachu by měl být okolo 300 normostran.

Pokud jde o financování, zvolili jsme grant Ministerstva kultury ČR, který podporuje vydávání původních i překladových děl. Dle jejich požadavků jsme rovněž přistoupili k sestavení rozpočtu, který kalkuluje se 70.000,- Kč na odměny, honoráře, sazbu a tisk. Možností je i financování z grantů, které poskytuje francouzské velvyslanectví prostřednictvím Francouzského institutu v Praze. V takovém případě by se rozšířila možnost prezentace výstupu. Podmínkou by však bylo zaštitit vydání nějakým nakladatelstvím.

Prezentace almanachu by byla možná na sociálních sítích a v denících (tištěných i digitálních). Jako doprovodný program jsme vybrali výstavu a autorská čtení, vše ve spolupráci s IFP a UHK.

5 Internetové zdroje

- Support programmes for authors and translators. *Centre national du livre*, [online]. Dostupné z: <http://www.centrenationaldulivre.fr/en/auteur-traducteur/presentation/>
- Kulturní spolupráce. *Francouzský institut v Praze* [online]. Dostupné z: <https://spoluprace.ifp.cz/cz/kulturni-spoluprace-1/knizni/program-f-x-salda/>
- Dotační řízení. *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/dotacni-rizeni-25.html>
- Jaroslav Vrchlický 1853-1912. *Památník národního písemnictví* [online]. Dostupné z: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/jaroslav-vrchlicky-1853-1912/>
- Zákon 121/2000 Sb. *Zákony pro lidi* [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121>

Příloha A

Ministerstvo kultury (MK), Maltézské nám. 1, 118 11 Praha 1
oddělení literatury a knihoven (poskytovatel)
Výběrové dotační řízení - literatura / podpora vydávání knih
Žádost o dotaci z rozpočtu MK na rok 2017 - 2019 (termín využití dotace)

I. Údaje o projektu (účel použití dotace) Tematický okruh:

Kopie žádosti zaslána elektronicky se všemi přílohami
 mailem, /přes úschovnu.cz/ dne :

Autor a název knihy:	Překlady Jaroslava Vrchlického z francouzštiny – Traductions de Jaroslav Vrchlický du français		
Překladatel:	<input type="text"/>		
Překlad z jazyka:	Česko-francouzská publikace	Rok vydání	<input type="text"/>
Editor (u antologií, almanachů, výborů, korespondence apod.):	<input type="text"/>		
Ilustrátor (jen u 6. a 7. okruhu):	<input type="text"/>		

II. Povinný popis a charakteristika projektu
 Popis projektu zpracujte formou anotace, synopse či konceptu v samostatné příloze.

III. Struktura dotace / jednoleté i víceleté projekty	2017	2018	2019	Pozn.:
<i>Struktura dotace podle dílčích cílů projektu /uveďte požadavek na dotaci v jednotlivém roce/</i>				
Autorská práva, licenční poplatky, honoráře		10000		
Ediční příprava textů (jen u antologií, almanachů, výborů ap.)		15000		Vč. překladů
Redakční zpracování		5000		
Grafická úprava, návrh obálky		5000		
Sazba, reprografie, předtisková příprava		5000		
Tisk, vazba		30000		
Požadovaná výše dotace celkem v Kč :	0	70000	0	0
U překladů uveďte podíl zahraničních zdrojů na financování projektů, přislíbených či požadovaných				
	Název instituce			Částka
	<input type="text"/>			<input type="text"/>
	<input type="text"/>			<input type="text"/>

IV. Údaje o žadateli
Název žadatele, přesně podle údajů v dokladu o právní osobnosti žadatele (příp. jméno a příjmení)

Plátce DPH:

Právní forma

a) obchodní či jiná podnikatelská spol.; fyzická osoba   b) nezisková či příspěvková organizace

označte   označte

IČ - identifikační číslo:

Rodné číslo (FO) :

Číslo a datum registrace (spolky, o.p.s., s.r.o., a.s. aj.)

Adresa sídla žadatele (event. trvalého pobytu) podle dokladu o právní osobnosti žadatele

Okres:		Kraj:	
Bankovní spojení:			
Realizátor projektu (osoba zodpovědná za projekt):			
Kontaktní adresa (je-li odlišná od sídla žadatele):			
Tel:			
Mail. adresa:			

V. Doplnující údaje o žadateli

Statutární orgán žadatele - právnické osoby (osoba oprávněná jednat jménem společnosti)

Jméno, titul, funkce:

Jméno, titul, funkce:

Jméno, titul, funkce:

Oprávněná osoba jedná jako (označte křížkem - vyplňuje pouze žadatel, který je právnickou osobou)

statutární orgán žadatele :

na základě udělené plné moci:

Zastupuje-li žadatel právnickou osobu, uvede podle § 14, odst. 3 zákona č. 218/2000 Sb. ve znění zákona č. 171/2012 Sb. seznam osob, v nichž má ke dni podání žádosti majetkový podíl

Název osoby:	Sídlo osoby:	IČ	Výše podílu žadatele v této osobě / v %

Seznam osob, které mají podíl v žadateli, který je právnickou osobou (nelze-li tyto osoby identifikovat podle výpisu z Obch. rejstříku, který je přílohou žádosti). Týká se zejména žadatelů a.s. s listinnými akciemi na majitele.

Název osoby / Jméno a příjmení :	Sídlo / Trvalý pobyt :	IČ, je-li přiděleno

Statutární orgán potvrzuje, že projekt schválil a doporučil k předložení do dotačního programu.

Potvrzuji správnost uvedených údajů a prohlašuji, že nemám žádné splatné závazky vůči státnímu rozpočtu, státním fondům a rozpočtům územních samosprávných celků ani splatné závazky pojistného na veřejné zdravotní pojištění, pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Prohlašuji, že jsem se seznámil(a) s vyhlášovacími podmínkami a akceptuji je. Prohlašuji, že souhlasím se zveřejněním identifikačních údajů o své osobě a o výši poskytnuté dotace jakož i s případným poskytnutím kopie této žádosti a jejích příloh podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění. Podáním této žádosti dávám Ministerstvu kultury se sídlem v Praze 1, Maltézské nám. 471/1, IČ 00023671, v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, souhlas se zpracováním osobních údajů uvedených v této žádosti a jejich zveřejněním ve veřejně přístupném informačním systému Ministerstva financí – CEDR, za účelem poskytnutí dotace z rozpočtu Ministerstva kultury, a to na dobu nezbytně nutnou.

V.... dne.....

Jméno, příjmení, funkce a podpis žadatele

Příloha B

Program na podporu publikační činnosti F.X. ŠALDA 2018
Formulaire de demande / Formulář žádosti

EDITEUR <i>Nakladatel</i>	Raison sociale/ <i>Jméno nakladatelství a IČO</i>
	Adresse postale / <i>Adresa</i>
	Numéro de téléphone + e-mail / <i>Telefon + Email/ Email</i>
	Numéro de compte bancaire / <i>Číslo bankovního účtu</i>
	Contact/ <i>Kontaktní osoba</i>
	Email / <i>Email</i>
OUVRAGE <i>Titul, na který žádáte podporu</i>	Auteur / <i>Autor</i>
	Titre/ <i>Název</i>
	Date de la première parution / <i>Rok prvního vydání</i>
	Editeur français/ <i>Francouzský nakladatel</i>
	Nombre de pages de l'original / <i>Počet stran originálu + Estimation pages normatives/ Odhad počtu NS :</i>
	Traducteur/ <i>Překladatel</i> Téléphone/ <i>Telefon</i> Email/ <i>Email</i>
	Existe-t-il déjà une traduction tchèque? / <i>Existuje již český překlad?</i> oui / <i>ano</i> non / <i>ne</i>
	Si oui, les raisons d'une nouvelle traduction / <i>Pokud ano, uveďte zde důvody nového překladu</i>
	Année de la parution tchèque prévue / <i>Předpokládaný měsíc/ rok vydání</i>
	Responsable éditorial / <i>Odpovědná osoba</i>
	Tirage prévu / <i>Předpokládaný náklad</i>
	Genre / <i>Žánr</i>
	SUBVENTION DEMANDÉE <i>Žádaný typ podpory</i>